

7 986 1981

27,5

COBISS

MLADIKA

5

MLADIKA

IZHAJA DESETEKRAT V LETU

1981 LETO XXV. - ŠTEV. 5

Poštšina plačana v gotovini -
Skupina III/70

KAZALO

Da kristjani ne bi zaspali . . .	61
Anton Kufolo: In večno šumi Nadiža (4)	62
Pod črto	64
Bruna Pertot: Najslajše srce — marelica	66
Marija Rus: Kukavica	67
Vojko Arko: Slovensko pla- ninsko društvo v Argentini	68
Pokojni Zoran Sosič	70
Marko Tavčar: Levstikovo sodobno sporočilo	71
Staro in novo	72
Antena	73
Jožko Šavli: Ketlaška karan- tanska kultura	76
Vladimir Kos: Jutro, ki ga ne bo nikoli več nazaj	77
Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura (Janko Messner)	78
Ocene: Tomaž Simčič: Mladi tržaški glasbeniki; Majda Cibić: Beličičevo Leto bo- rove grizlice	79
Marjan Pertot: Bibliografija slovenskega tiska v Italiji	79
Na platnicah: Pisma; Čuk na Obelisku; Za smeh	
Priloga: Pavle Merku: Slo- venski priimki na zahodni meji (str. 45-48)	

Zunanja oprema: Evald Crevatin

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Poštni tekoči račun 11/7019
»Mladika« - Trst

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

Član USPI (Zveze ita-
lijanskega periodičnega
tiska)

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

Spoštovani!

Ob izidu Mladike bodo gotovo že znani izidi ljudskega glasovanja o splavu. Kljub temu bi hotel kratko zapisati zelo razvidno, a pomembno ugotovitev. Kdor prebira Primorski dnevnik, ve, kako je ta poročal in pisal o vprašanju zakona o splavu. Nobene izmenjave mnenj, nobenega posluha za to, kar misli večji del kato-
ličanov v zamejstvu, skrajna politiza-
cija. Dnevnik, ki rad pritakne stvarno-
sti, ki mu ni pogodu, oznako »samo-
zvan«, pa samozvano vztraja pri trdi-
tvi, da je glasilo in izraz vseh Slo-
vencev.

Glede pisanja dnevnika še to. Za časa referenduma o razporoki je bilo ozračje med Slovenci v zamejstvu do-
sti bolj polemično. Nasprotniki razpo-
roke so bili veliko bolj glasni kot pa
nasprotniki splava danes, pa čeprav
gre zdaj po človeških in božjih meri-
lih za bistveno, neprimero pomemb-
nejše, hujše vprašanje. Tudi med du-
hovniki ni bilo opaziti zelo velike vne-
me, čeprav je po drugi strani res, da
bi se morali bolj zavzeti laiki. Vzro-
kov bo več, po mojem mnenju pa je
tudi podzavestni spomin, izkušnja iz
časa takratne kampanje. Vsaka stvar
se enkrat obrestuje, tudi napadi, sme-
šenje, psihološki in politični pritiski.

(Podpis)

VKLJUČEVANJE — DA ALI NE

Po radiu sem poslušal nekaj od-
daj, ki jih vodi Ivan Peterlin, o vklju-
čevanju italijanskih igralcev v sloven-
ska društva. Presenetilo me je to: vsi
gostje njegove oddaje (predstavniki
SKGZ, SSO, PSI itd.) so se izrazili
proti vključevanju italijanskih igralcev
v slovenska športna društva. Opro-
stite, toda jaz tega ne razumem. Kje

je potem problem? Odkod italijanski
igralci v slovenska društva, če so vsi
proti temu pojavu? Ali pa gre za pre-
brisano dvojno igro? Saj predstavniki
PSI in KPI ne morejo vendar biti proti
vključevanju in fratelanci, če so že
sami vključeni v italijanske stranke
in propagirajo fratelanco vsak dan.

(Podpis)

MRAKOV »PROCES«

V eni zadnjih števil Mladike sem
bral oglas za ogled predstave Ivana
Mraka »Proces« v izvedbi Slovenske-
ga gledališča v Trstu. Prepričan sem
bil, da gre za predstavo v kaki cerkvi
v osrednji Sloveniji. V resnici pa je
oglas vabil v Kanalsko dolino. Ali si
res nobena župnija na Slovenskem ne
želi gostovanja tržaškega gledališča s
to predstavo?

(Podpis)

OF BREZ SIMBOLA

Spoštovani!

Rad bi vedel, če je res, da je
SKGZ morala kloniti pred ulitatum
ANPI in da je zadnji trenutek uničila
plakat v počastitev 40-letnice OF, na
katerem je bil simbol Osvobodilne
fronte (Triglav in morje). Ali ni do-
volj, da so skoraj vse prireditve,
športne in kulturne, ki jih prirejajo
članice SKGZ, dvojezične? Zdaj nam
jemljejo tudi simbole!

(Podpis)

Ni nam znano, če je res, kar trdi-
te. Res pa je, da je bil lepak, ki ga je
SKGZ nalepila po Tržaškem ob 40-let-
nici OF, neobičajno skromen in pre-
prost, kar mogoče potrjuje vaš sum.

SLIKA NA PLATNICI: Ostal nam je živ,
drag in potreben ...

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Marija Besednjak, Lojzka Bratuž, Ivo
Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavac,
Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan
Peterlin, Maks Šah, Drago Štoka, Marko Tavčar, Zora Tavčar in Edvard Žerjal
(likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Posamezna številka Mladike stane 1000 lir. Celoletna naročnina za Italijo
8.000 lir: nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 — »Mladika« — Trst.
Letna naročnina za Jugoslavijo 200 ND. Druge države 12 US dolarjev (ali
enakovreden znesek v tuji valuti).

Da kristjani ne bi zaspali

»Kar pa vam pravim, pravim vsem: Čujte!«
(Marko XIII)

Pridejo dogodki, ki prisilijo človeka, da se prebudi iz dolgega zimskega spanja, v katerega je padel zaradi rutine vsakdanjega življenja in dela, in ki dostikrat pomeni indiferentnost za zlo, ki raste okoli nas in v družbi. Eden takih dogodkov se je zgodil v sredo, 13. maja, z atentatom na Janeza Pavla II. in vest o njem je hipoma obšla ves svet. Zgodilo se je v enem izmed trenutkov, ki bi morali slehernika napolniti z veseljem ob snidenju z očetom, toda ob terorističnih streljih, ki so grozotno odmevali na trgu svetega Petra, sta se veselje in pričakovanje sprevrgla v spačeno začudenje ob tolikšnem izrazu najbrutalnejšega sovraštva in nasilja. Tega je bil papež Janez Pavel II. deležen prav v trenutku, ko se je pripravljal, da ob 90-letnici enciklike Rerum Novarum spregovori o socialnih problemih našega časa v smislu povišanja njegovega človeškega dostojanstva. In delo papeža Wojtyły je bilo vedno uglašeno na dostojanstvo in na rešenje človeka, zlasti še najšibkejšega. Kdo se boji takega moža med nami, komu je na poti? Nasilje je odgovor na ta vprašanja, nasilje, ki nikoli ne govori o življenju, ki ni življenje, ki je nasprotno od ljubezni, o kateri je Wojtyła tolikokrat govoril in tudi zapisal: »V roke križanega in vstalega Jezusa v duhu njegovega mesijanskega poslanstva, ki se nadaljuje v zgodovini človeštva, dvigamo naš glas in prosimo, da bi v tem trenutku zgodovine še enkrat prišla med nas ljubezen, ki je v Očetu in ki naj preko Sina in Svetega duha dokaže svojo prisotnost v sodobnem svetu in svojo večjo moč od zla, močnejšo od greha in smrti«.

* * *

Papeževe besede, ki so zaključile prejšnjo misel, so primerne tudi za razmislek ob izidu referendumu, ki se je končal z nedvoumnim in jasnim porazom predloga Gibanja za življenje: 1:2 je razmerje sil v državi, v Trstu 1:4, v okolici celo 1:6. Nihče, ki pozna razmere v Italiji, si ni delal utvar o končnem izidu, saj je svet

vrednot bil že pred davnim postavljen na glavo v smislu neke svobode, ki bi morala tudi pomeniti zorenje posameznika in družbe v večjo zrelost, a se je sprevrgla zgolj v svobodo za lastne interese, udobje in korist. Ob izidu ljudskega glasovanja o splavu, ki smo ga seveda pričakali z grenkobo, čeprav je bil napovedan, se namreč sami po sebi vsiljujejo zaključki, ki dajejo misliti, da je bil ta referendum napačno postavljen in še slabše izveden. Gre namreč za osnovni podatek, da je leta 1974 glasovalo za odpravo razporoke iz italijanske zakonodaje več kot 40 odstotkov vseh volivcev. In vendar je tedaj šlo za moralno mnogo manj obvezujoče vprašanje in mnogi kristjani so zavestno govorili v prid razporoki, ki naj bo dana na razpolago nevernim. Tokrat pa je šlo za vprašanje življenja ali smrti, predlog Gibanja za življenje pa je dobil 8 odstotkov glasov manj kot pred šestimi leti predlog za odpravo razporoke. Res je, da število praktičnih katoličanov stalno upada in da jih je zdaj komaj kaj več kot 22 odstotkov od vsega prebivalstva, vendar so bili tokrat na strani Gibanja za življenje tudi nekateri pošteno laiki, tudi levičarji. Zdi se, da je svoje opravila zmeda kar petih referendumov in tudi zelo nejasna volilnica tako zaradi besedila kot zaradi barve. Na tak način zares nima smisla delati ljudskih glasovanj. Predlog gibanja za življenje bi bil vseeno zavrnjen, toda povsem drugačna bi bila slika in drugačna teža opozicijskih krogov, če bi bil odstotek glasov proti splavu višji, kot bi lahko rekli da nedvomno je.

Upoštevati je treba tudi, da je nasprotna propaganda dobesedno pregazila kakršenkoli glas proti splavu. Vse laične in ateistične sile so se koalizirale v napadu na katoliško Cerkev in njene predstavnike ter zagnale krik in vik, če je celo papež spregovoril in se zavzel za življenje. Žalosten pojav pa so tisti kristjani, tudi v naši skupnosti, ki so se vključili v boj proti Cerkvi in za splav in so svojo zavzetost in sposobnost zaupali sovražnim sredstvom, ki so to

dalje na naslednji strani ■

In večno šumi Nadiža

Dnevnik beneškoslovenskega duhovnika

4

10. junija 1940

VOJSKA!

No! Dučeju se je vendarle posrečilo izprositi od Hitlerja vstop v vojno. Bil je skrajni čas, da prime zmago vsaj za rep, ker je Hitler že pijan zmag. Na dano povelje so morali vsi na »plac« v P. (1) poslušat (po radiu) najmočnejšega moža sveta, ki je točno ob petih popoldne naznanil vsemu svetu, da je danes izročil poslanikoma Francije in Anglije vojno napoved in da bo opolnoči dejansko vstopil v vojno. Takoj nato so začeli vsi zvonovi Italije veselo zvoniti, da omenjeni sovražnici Italije začitita, kako močna je Italija in kako je navdušena za vojsko.

Jaz pa sem se to pot potuhnil in nisem šel na »plac«. Poslušal sem prenapeteže pri hišnem aparatu.

17. junija 1940

PRVI USPEHI

Führer in Duce sta odredila, da se morajo vse ure pomakniti za eno uro naprej ter s tem prekosi Jozveta, ki je moral zaustaviti sonce, da je mogel doseči zmago, medtem ko sta ga naša junaka potisnila eno uro naprej, da prideta prej do zmage!

Ker Francozi niso bili kos Mussoliniju, so prosili za premirje in Duce je takoj sfrčal v München na zmagoslavni sestanek s Führerjem, gluhat za velik kos Italiji.

(1) Podbonesec

21. junija 1940

FINIS GALLIAE!

Nemški in francoski pooblaščenca so se s Hitlerjem na čelu sešli v gozdu Compiègne, na istem mestu, v istem železniškem vozu kakor leta 1918. Takrat so Francozi Nemcem diktirali pogoje miru, danes Nemci Francozom. Takrat so bile simpatije sveta za Nemce, zdaj so za Francoze: takrat krivičen mir, sedaj krivičnejši.

25. junija 1940

Tudi Mussolini je podpisal premirje s Francozi, kakor ga je pač diktiral Hitler. Rimski sokol se je moral zadovoljiti z mrvicami.

29. junija 1940

VOJAKI

Vojaki vsak dan v večjem številu marširajo po Nadiški dolini proti meji. Ali je že prišla na vrsto Jugoslavija? Mussolini bi rad tekmoval s Führerjem z zmagovitimi pohodi. Komaj čaka prilike, da bi komu skočil za hrbet.

26. avgusta 1940

PRVIČ V IDRIJI

Dosegel sem danes, kar sem že od šolskih let želel. Mnogo sem čital in slišal o Idriji in posrečilo se mi je vzbuditi enako željo tudi staremu profesorju B., ki je prevzel nase stroške potovanja. Z avtom sva (2) se odpeljala čez Gorico na Sveto goro, kjer pa sva se ustavila samo, da sva opravila svoje pobožnosti. Nato zo-

(2) Kufolo uporablja v tem zapisu množino, a gre skoraj gotovo za slovnični lapsus, saj iz ničesar ni razvidno, da bi bil v avtu še kdo.

Da kristjani ne bi zaspali

zelo enostransko izkoriščala. Res lahko najdemo v vsakem argumentu za splav tudi del resnice, ker človeške in družbene situacije privedejo kdaj do položajev, ki terjajo boleče in težke odločitve. Vse razumevanje torej, toda prav tako je res, da situacij posameznikov ne smemo posploševati in da nismo upravičeni uzakoniti, kar je za človeka v stiski morda razumljivo, a je objektivno moralno zlo.

Med volilno kampanijo je bolela ihta soglasnih nápadov na Cerkev in vse, kar je katoliško in krščansko: klerikalizem kot psotka je spet bil na jeziku vseh, združen z vzdevki, kot so

hinavščina in neobčutljivost za potrebe drugih. Zgleda, da sta Cerkev in krščanstvo edina ovira za rešitev vseh problemov in težav človeštva. Protikrščanska koalicija je zmagala, vidi bomo, če bo ta ista ali drugačna koalicija znala tudi reševati probleme, ki so z istimi vprašanji povezani. Vsekakor velja, da Cerkev pri tem referendumu ni bila poražena, poražena je bila neka pobuda, zavzetost Cerkve na tem področju se bo nadaljevala, sedanji neuspeh pa mora še bolj podpreti kristjane, da bodo z večjo zavzetostjo in bolj dosledno skrbeli, da bo ta družba ohranila v sebi vsaj nekaj krščanske miselnosti in navad, iz katerih je navsezadnje nastala.

Na Cramarovi novi maši: z brki Cramarov ded; zadnja na desni sedi Cramarova mama; v sredini sedi Ivan Trinko; na njegovi desni Jože Cramaro; zadaj od leve stojijo: g. Šimic, g. Kufolo, g. Modriano in prof. Miha Dorbolò

pet skozi Solkan, čez Kanal in Sveto Lucijo v Idrijo, kamor sva dospela ob trinajstih.

Lepo gorsko a gosposko slovensko mestece me je očaralo, a mojemu mecenu, ki že 50 let stanuje v Trstu, se je zdela navadna večja gorska vas in se ni zanimal za drugo kot za kosilo. In kosila sva res dobro in poceni. Rad bi si bil ogledal zanimivosti, a se nisem mogel upirati staremu gospodu, ki je razočaran le silil proč. Komaj sem ga pregovoril, da sva si ogledala glavne ulice, cerkev in pa pokopališče, kjer sva pomolila na grobišču slavnega dekana Arka. (3) Zavednemu mestu so fašisti že vtisnili italijanski pečat. Povsod italijanski vojaki in črnosrajčniki ter trgovci iz južne Italije, vsi napisi samo italijanski, še na pokopališču novejši napisi le italijanski. V cerkvi se tudi že pozna, da je župnik Italijan. Le tu in tam srečaš domačina, ki govori slovensko, ampak le tako plaho, kot človek, ki se boji, da bi ga kdo slišal. Tu smo že na slabšem kot pri nas. Čez deset let bodo že vsi italianissimi! Fašisti so za tako vrsto vojske res sposobni.

Moral sem se odpovedati vsaki radovedno-

(3) Idrijski dekan Mihael Arko († 1938) je bil tudi dober poznavalec domače preteklosti in je leta 1931 objavil knjigo »Zgodovina Idrije«

sti, a uspelo mi je prepričati starega sopotnika, da bi bilo neumno povrniti se domov po isti poti, ki nama ni nudila nič zanimivega, in da bi bilo zelo interesantno, iti naprej čez Črni vrh v Vipavsko dolino. In peljala sva se po tesnih dolinah skozi gozdove; vedno više sva se vzpenjala po res lepi cesti, brez kake vasi, z mnogimi vojaki in delavci, di delajo utrdbe, mostove, kasarne in druge vojne priprave, dokler nisva prišla v Črni vrh. Kakor že po dolinah, so tudi tukaj povsod vojaštvo, delavci, žične ovire. Povsod napisi: Prepovedano se je ustavljati, prepovedan prehod brez dovoljenja, in tako dalje. Za vse to se nisva zmenila: tu pa tam sva izstopila in ogledovala okolico, povprašala, kod teče jugoslovanska meja. Noben vojak ali orožnik naju ni vprašal, kdo sva, če imava dovoljenje, kaj gledava. Najbrž so bili vsi prepričani, da sva kaka inšpektorja ali podjetnika, ker drugih civilistov ne vidiš tam gor razen domačinov. In prišla sva v Vipavo, ne da bi se kdo zanimal za naju. V Gorici sva se pokrepila, a znanci nama niso hoteli verjeti, da sva prevozila pot od Idrije čez Črni vrh v Gorico. Iz Gorice sva se peljala skozi Brda in si spotoma ogledala monumentalni okostnjak. (4)

(4) Vojaška kostnica na Oslavju

Seveda, ako bi ne bil navezan na tako težko breme, kot je stari penzionist, katerega ne zani- ma drugo kot ... počitek in kramljanje, bi se mogel pobahati z enim najlepših izletov po sloven- ski domovini.

6. septembra 1940

ROMUNIJA V ŠKRIPCIIH

Romunija v škripcih, ker sta jo začela gristi Madžarska in Bolgarija. Romunski kralj Karel se je moral odpovedati. (Nobene škode za takega osla).

27. septembra 1940

TROJČKI

Trojčki so se rodili v Berlinu: Nemčija, Itali- ja in Japonska (5) so se zvezale z železno osjo. Pa trojčki navadno umrjejo takoj po rojstvu.

4. novembra 1940

NARODNI PRAZNIK

Narodni praznik zmage nad Nemčijo je po- polnoma pozabljen: nič povork, sv. maš, Te De- um, patriotskih govorov itd.

Dne 28. oktobra sta se sestala v Florenci Führer in Duce in porodila sta napoved vojne Grčiji. (6)

5. novembra 1940

VOJAŠTVO GRE PROČ

Naše vasi so skoraj brez vojakov. Mirno jih vozijo v notranjost — proti Grčiji!

POŠTNA NABIRALNICA

Poštno nabiralnico so vzdali tudi v naši vasi — po tolikoletnih prošnjah. To je prva ugodnost, ki nam jo je dala Italija.

(5) V rokopisu je izraz »Japon«

(6) V resnici je Mussolini postavil Hitlerja pred izvr- šeno dejstvo že začetega napada na Grčijo

1. decembra 1940

VOJNE NOVICE IZ GRČIJE

Vojne novice iz Grčije so porazne in naši fa- šisti se sramujejo.

17. decembra 1940

† Dr. KOROŠEC

Po radiu poslušamo, kako se vrši pogreb naj- večjega politika Slovencev. Poznal sem ga iz dijaških let. (7)

23. decembra 1940

CHURCHILL

Churchilla smo nocoj poslušali, ko je govo- ril italijanskemu narodu — seveda pri zaklenje- nih vratih.

29. decembra 1940

BAKER DOMOVINI

Na ukaz fašja so danes naši slovenski osli našli vso bakreno posodo v P. Stehtali so jo, kakor so hoteli, in ravno tako plačali.

Vse blago je zginilo: o rižu, pašti, olju itd. se ne govori več. Procesije hribovcev hodijo po hišah iskat moke.

LETO 1941

ZA KOLEDO

Za koledo (8) smo zvedeli, da so fašisti pre- povedali tiskanje videnskega katoliškega ted- nika »La Vita cattolica«, ki izhaja v 30.000 izvo- dih, zato, ker nezadostno proslavlja Ducejeve zmage, in ker med vrstami pove tudi kako res- nico za razumne čitatelje. Ravno zaradi tega je ta tednik razširjen tudi po Benečiji.

(7) Srečal ga je leta 1906 na že opisanem dijaškem zbo- rovanju v Ljubljani (Glej dnevniški zapis z dne 26. julija 1939)

(8) Manjkajoči datum je skoraj gotovo 6. januar 1941

— pod črto - pod črto —

PRIPIS NA ROBU PROPAGANDE ZA REFERENDUME

Te vrstice pišemo na dan glasova- nja, a vendar se ne spuščamo v ugi- banja, kakšni bodo rezultati petih re- ferendumov, na katerih bomo svobod- no izrazili svojo voljo in svoj pogled na svet tudi mi Slovenci v Italiji. To ni važno za to, kar imamo povedati na tem mestu. Ne glede na rezulta- te, bomo morali iz propagadne, ki jo je vodil tukajšnji slovenski dnevnik, potegniti nekaj zaključkov. Ti zaključ- ki niso pravzaprav nič novega, a prav je, da si o dnevniku, ki o sebi trdi v isti sapi »da ni gluha za pluralizem«, a »vendar tudi (ni) nek nevtralističen časopis« (p.d., 15. 5. 81), ne delamo utvar. Zakaj ta časopis je glasilo vseh Slovencev samo iz propagandnih raz- logov. V njem pa se Slovenci ne pre- poznavamo, ker vseskozi zagovarja e-

no samo tezo, ki je v glavnem partij- ska in rekli bi celo zaradi svoje na- rodne škodljivosti tudi protislovenska. Obnaša se, kot da smo vsi Slovenci ene same stranke, enega samega po- gleda na svet. A naj bo, saj nam je vse to že dolgo znano!

Človeka pa vendar žalosti ta naša groba nekulturnost, ki veje iz žal edi- nega slovenskega dnevnika v Italiji, saj nas mora biti kot manjšino vse skupaj sram, da objavlja ta dnevnik po štiri članke čez več kolon za splav in da niti ne informira, kaj menijo, kako zagovarjajo svoja stališča tisti, ki so proti splavu. Sram nas je, ko na dan glasovanja beremo srednjeve- ško nedvoumen naslov uvodnika »Dva- krat NE o splavu«, ki ga lahko pri- merjamo z uvodniki, ki jih imajo tr- žaški italijanski dnevniki in sploh svo- vodni dnevniki po Italiji, naslovi, kot

so »Svoboda vesti«, »Prosta izbira« ipd. A naj bo tudi to!

Eden izmed viškov te tope propa- gande smrti pa je pripis Stojana Spe- tiča pod članek »Zakaj bom glasoval dvakrat NE« v soboto, 16. maja. Spe- tič piše dobesedno: »Tistim, ki pra- vijo, da je splav 'grob slovenske šo- le' pa še vprašanje: koliko je neza- želenih nosečnosti, ki silijo v meša- ne zakone, neurejene odnose in pri- peljejo otroke v italijansko šolo?« Člo- veku se naježijo lasje. Če to ni rasi- zem, kaj je to? Seveda smo proti me- šanim zakonom, toda jih mar bomo preprečevali z uboji? Zaradi čistosti rase bi to storil samo Adolf Hitler. Da deklarirani internacionalist in ko- munist pridiga te teorije na straneh tukajšnjega slovenskega dnevnika je kaj klavrno in žalostno.

Prav je, da teh stvari ne pozabimo.

VESELE NOVICE

Vesele novice so nam prinesli sv. trije kralji iz Afrike: Angleži so nam vzeli trdnjavo Bardio (9) s 5 generali, 35.000 vojaki, 500 avtomobili in 100 topovi. Seveda so nam to povedali sami Angleži — naši pa pravijo, da smo jim omenjeno pustili.

ŽVIŽGAJO JIM

V Milanu, Turinu in Veroni so ljudje žvižgali nemškimi vojakom, kateri v vedno večjem številu prihajajo v Italijo.

FÜHRER JE TROBIL

Führer je trobil iz Berlina čez dve uri in strašil ljudi. S prevodom govora so tudi Italijanom dali novo injekcijo!

BENGASI...

Bengasi smo pustili Angležem... Da bi šlo le hitro, saj bodo itak počasi prišli v Rim.

PUST

Pusta, tako pametnega, še najstarejši ne poznajo. K temu je prispevala tudi novica, da so Angleži zavzeli še Mogadiscio, italijanski ponos v Somaliji. Preklete tečejo rakovo pot. Duče je ponosen nanje in še trobi v svet, da je zmaga gotova. — Še v Podbonecu dvomijo v to zmago.

BOLGARIJA

Še Bolgarija je pokleknila pred osiščem in se pridružila Romuniji in Madžarski. Tako pojačene osi nihče ne bo zlomil! Kljub tem injekcijam so se protifašisti toliko opogumili, da so se danes prvič brali na videnskih zidovih napisih: Abbasso il fascismo!

JUGOSLAVIJA

Jugoslavija bo najbrž v kratkem prišla kot zadnja na vrsto. Potrebovali jo bodo, ker Grki vedno bolj potiskajo nazaj našo nezmagljivo armado v Albanijo, kljub temu, da je šel Duče tja osebno, da bi zajezil napredovanje grške armade. Pravijo, da Mussolini moli: Sancte Führer, ora pro nobis, ker drugače bodo Grki prišli v Italijo.

JUGOSLAVIJA JE KLONILA

Jugoslavija je klonila in (seveda prostovoljno) danes na dunajskem Belvederu podpisala Tripartito (10) in se tako pridružila čredi Führerjevih ovac. Celo podboneškim snoparjem je

(9) V bližini Tobruka, na libijski obali ob egiptovski meji
(10) Znani pristop k trojni osi Rim-Berlin-Tokio

postala simpatična, in ker je jako močna in obožena, je sedaj zmaga več kot gotova!

27. marca 1941

HITLER OBRAČA, BOG PA OBRNE!

Podpis Tripartita s strani jugoslovanske vlade je razburil ponosne jugoslovanske narode. V Beogradu je ljudstvo izvršilo državni udar, se polastilo vlade ter proglasilo za kralja 17-letnega Petra drugega, ki je izročil vlado generalu Simoviću. Regent princ Pavle je z ministri pobegnil v Grčijo. Hitler, ki je v Berlinu sklepal pogodbo z japonskim strašilom Matsuoko, (11) besni od jeze. Mussolini je izvedel za jugoslovanski »colpo di stato« istočasno z vestjo, da je moral pustiti Angležem trdnjavi Keren in Harar v Abesiniji.

2. aprila 1941

MUSSOLINIJEVE STISKE

Iz Afrike prihajajo vedno poraznejše novice. Trdnjava za trdnjavo pada. Da opogumi pobitega Mussolinija, mu je Hitler poslal v Rim Japonce Matsuoko.

6. aprila 1941

BEOGRAJSKA OJČENCA ⁽¹²⁾

Beograjske oddajne postaje ne slišim več! Kaj se je zgodilo? Iz prepovedane londonske postaje slišim, da se je Hitler maščeval nad Beogradom s tem, da je poslal nadenj na stotine bombnikov in ga skoraj popolnoma porušil. Bombardiranje se je izvršilo zjutraj, ravno ko so bili ljudje pri blagoslovu oljke. Pobitih je bilo na desettisoče ljudi, med njimi ministri, generali: tudi vodja Slovencev, dr. Kulovec (13), je med ubitimi.

Beograjska nesreča je dezorganizirala Jugoslavijo. Nemci vdirajo od vseh strani v Jugoslavijo s pomočjo pete kolone, ki je organizirana po vsej državi.

11. aprila 1941

VELIKI PETEK SLOVENIJE

Nemci in Italijani so vrgli na Hrvaško Paveličeve ustaše, to je hrvatske bandite, ki so se že dalj časa organizirali in vežbali v Italiji in na Nemškem. Ti so takoj proglasili svojo neodvisno hrvatsko državo s poglavnikom Paveličem na čelu.

Slovenija je popolnoma odrezana od države, oddelki jugoslovanske armade se branijo vsak na svojo roko. Ves dan sem pri radiu. Iz ljubljanske postaje se sliši le »kukavica« in tu pa tam kaka žalostna novica. Včasih kaka koračnica, »Hej Slovenci« itd. Imam vtis, da je spiker zbežan in že ne ve več, kaj oddajati. Končno je tudi slovenska postaja popolnoma utihnila.

(11) Tedanji japonski zunanji minister

(12) Oljčna ali cvetna nedelja. Žrtev letalskega napada na Beograd je bilo okoli 20.000

(13) Dr. Fran Kulovec, minister, predsednik večinske Slovenske ljudske stranke

Najslajše srce - marelica

Drevesa nihajo, se pripogibajo, kadar zapiha veter, marelica ne: ona pleše. To je najljubkejši menuet, kar jih premore narod dreves: neko ritmično igranje in izzivalno prestavljanje in razkazovanje vej, odetih v tkanino, ki ji človeška roka ne premore enake, naravne ikebane. In vsaka prava ikebana skriva pomen, sporočilo. Kaj neki pravi ta živeča ikebana? Pravi nekako takole: »Rajajte z mano, rajajte in veselite se sonca. Kaj, če je to naša zadnja pomlad?«

Bodo pa druge marelice rajale, vabile čebele in metulje na ples, se tolažiš. »Da, toda jaz, Marelica, prav tista z debloom napetim v lok, tista s podobo rajajoče deklice, kje bom??? O, jaz hočem rajati, rajajte z mano!«

Kdo je povedal marelici kruto resnico, da se življenjska doba nje vrste neusmiljeno krči? Da malokatera učaka visoko starost? Da umira večina prav v najlepšem dobesednem cvetu? Kako pa umira marelica? Tako kot umira menda samo drevo: dostojanstveno tiho, niti ne trzne. Čudovita črpalka sokov, ožilje, se ustavi. In to kadarkoli, tudi v polnem cvetu pomladi. Ustavi se tudi srce, ki ni kot človeško srce. Pa je vendar srce. Inkvinacija ali nesposobnost vrtnarjev vzrediti odpornejše sorte? Človek ne ve. Kako zelo malo ve ta človek! Vendar vrsti sami ne preti nevarnost in še bodo v poletnih nočeh ta sladka oranžna srca padala na tla okoli debela, še bo ta primadona rtov naša noro veselje in bo prihajala v naše domove v tisoč in eni obliki in bo marsikdaj pričarala dimenzije iz »Tisoč in ene noči«, kakor na primer marelice opatinje Jukunde, ki je živela tako sveto, da ji je na stara leta sam nadangel Mihael priskočil na pomoč ob še tako nepomembni težavici. Tej so nekega dne nenadoma sporočili, da potuje mimo samostana sam kralj ter se želi odpočiti, ker da je do smrti utrujen. »Na! Nimamo v zalogi ni-

česar, kar bi se spodobilo postaviti pred tako visokega gosta. Zdaj mi pa ti povej, s čim naj mu postrežemo!« je skorajda oblastno in z rokami v bokih nagovorila svojega nenavadnega pomočnika. V kuharski spretnosti se še ni bil preizkusil. Ker pa je opatinjo imel nadvse rad zaradi njenih dobrih del, je zatisnil oko nad neobičajnim tonom in z angelsko roko pokazal na drevo sredi samostanskega vrta, ki se je upogibalo pod oranžno težo, da je vse dehtelo naokrog. Priletna nuna je nejeverno obrnila oči: od drevesa v angela, in še enkrat nazaj. Vendar je do pičice izpolnila, kar ji je sproti naročal. Kako se je končalo? Tako, da je kralj pozabil na svoje kraljevsko dostojanstvo, se do ušes obližnil in naročil služabniku, da si recept zapiše. Jukunda pa je prvič in zadnjič v življenju bila ponosna nase, in je pozneje bridko objokovala ta svoj edini greh, tako da ni nikoli več pripravila nebeške slaščice. Slednja pa je kraljevala na kraljevskem dvoru, vse petke in svetke, ker je bil kralj na vso moč sladkosneden. Njegova velika sreča pa je bila v tem, da spada marelica med tista drevesa, ki delijo zdravje samo, sicer bi bil prav zagotovo zbolel.

PRINAŠALKA ZDRAVJA

Danes, ko so kralji šli iz mode, jo herboristi priporočajo prav vsem, razen tistim, ki imajo narobe ustvarjen želodec, pa tudi tistim, ki jih jetra stalno opozarjajo nase.

Ker pa je gospod Mességué vsaj zaenkrat v svoji slavi posekal vse druge, pokukajmo v eno od njegovih številnih del, kakšno mnenje ima o marelici. Takole pravi: »Mislim, da je marelica od vseh dreves Bogu najljubša, prava prinašalka zdravja. Brez vsakega sramu se spominjam svojih tatinskih pohodov po sadovnjakih v Ga-

In večno šumi Nadiža

Kakšen Veliki petek je doživela bela Ljubljana! Rimski komunikat je širokoustno in bahavo oznanil, da je italijanska armada vkorakala v Ljubljano. Po nadiški cesti vozijo s kamioni jugoslovanske begunce, v navadni obleki, kakor so jih pobrali po hišah, na polju.

Vsi se čutijo ponižane in imajo solzne oči. Našim ljudem, ki so vsi ob cesti, se smilijo!

HREN!

Kmalu potem, ko je armadni radio oznanil zasedbo Ljubljane, mi je najbolj zagrizen fašist iz naše vasi poslal po svojem nedolžnem sinčku velik kos hrena. Sinčku sem naročil, naj sporoči atu, da se mu prav lepo zahvalim za dar, ki mu ga bom ob priliki povrnil. Nato sem lepo privezal hren in ga obesil na žebelj v svoji sobi. Bo že prišel čas, ko ga bom mogel darovalcu pomoliti pod nos! (Se nadaljuje)

varetu in plen teh pohodov so bili božanski rumeni sladki kisli sadeži tega čudovitega drevesa. Ko to pišem, mi prihaja v usta, vsaj tako se mi zdi, njih vzvišeni okus, kljub letom, ki so minila.« Tako. Njegov oče, od katerega je podedoval poklic, predvsem pa ljubezen do rastlin, in zdravstva, je z marelico zdravil bolezni ušes in nosu. Pa kaj niso Arabci že mnoga stoletja pred njim počenjali natančno isto?

Kaj pa pravijo ljudski zdravniki, ki niso dosegli Mésseguéjeve slave? So mar vsi za v koš? Pretežkajmo jih: vsak je umetnik po svoje. Svetujejo marelice vsem, ki imajo slab vid! Namesto naočnikov torej: marelice in to v velikih količinah. Bolj estetično in predvsem manj drago. Ni slabo. Nadalje jih še svetujejo intelektualcem proti depresiji in malodušju, ki je značilno za vrsto, ki izumira in ki bi jo bilo treba zaščititi kakor redke rastline in živali. Učinkov v tem herboristi ne omenjajo. Potem bi marelice morale uživati še revmatiki, vsakič ko jih ima, da bi se olajšali s tableto. Zdravilni so tudi mandeljčki, ki čepijo skriti v koščiči, pa vsebujejo kot mnogi drugi prusko kislino; pa čeprav skriti, opozarjajo: pozor, ne uživajte nas. S to strateško potezo je marelica do neke mere zaščitila svoje seme in s tem tudi nadaljevanje vrste. Do neke mere, ker jo človek kljub strupu uporablja in včasih mu je celo v korist, če hoče pripraviti na primer liker ali pa če ima hudo ženo.

Sad sam pa je zakladnica vitaminov A in C. Če nam zmanjka prvega, nam bo opešal vid, postali bomo mršavi, nohti se nam bodo kar naprej lomili, koža bo suha, lasje bodo brez življenja mlahavo viseli na vse kraje: to pomeni, da bomo na vso moč prikupni. Če pa zmanjka drugega, joj, potem nesreč in sitnosti ni ne konca ne kraja.

PRIHAJA IZ ARMENIJE

Vsekakor nam je to, kot marelica sama, prišlo z vzhoda, od tam namreč, kjer so prvi zvezdoslovci poimenovali ozvezdja in hoteli, da nam odločajo o značaju in usodi. Srečna sem, ko berem, da se marelica podaja rojenim v znamenju raka, ker da imajo razvit estetski čut. Evo me. A kmalu obtičim na odprti strani s prekrizanimi očmi, saj so v tem znamenju rojeni tudi prikupčevalci z mamili, šarlatani, tatovi, nepotešljivi ljubimci, goljufi in nepošteni trgovci. Lepa družba. Vsem tem naj bi se podajala marelica! Naj bo! Ali eno drži: da nam lepota drevesa utegne potešiti žejo po lepoti, pa naj bo v sadovnjaku, ali pa nekultivirana v naravi, vzdolž kitajskega zidu, kjer raste spontana, odkar so si semena porazdelila vloge in površino zemlje, ki naj jim na poti evolucije pripada. Kitajci sami jo pa poznajo in s pridom uporabljajo že okrog pet tisoč let, medtem ko je pri nas znana šele od 1. stol. pr. Kr. Tudi japonski vrt si težko predstavljamo brez marelice v cvetu in japonska žena jo je z umetniško roko začrtala na svilo za

stensko sliko. In glej, usoda! Tudi ta je priromala v zahodno Evropo, kjer so take slike silno silno všeč: »su-mo-mo« v cvetu! Tako ga namreč imenuje japonska žena v svojem jeziku: »su-mo-mo,« marelica!

Torej se je Karl Linne, veliki botanik in zdravnik 18. stol. in profesor v Upsali nekoliko zmotil (pa kdor se ne, naj prvi vrže kamen!), ko je trdil, da prihaja marelica iz Armenije. Ker je bil on tisti, ki je uvedel latinski znanstveni dvoimenski sistem za rastline, jo je krstil za »*prunus armeniaca*«, kar je tudi ostala vse do danes. Pa tudi latinska avtorja Plinij in Kolumella sta jo imela za Armenko, v resnici pa je Kitajka, torej prav po zadnji modi.

Ker pa se drevesa ne menijo za to, kje je Francija, kje Kitajska, ampak jim je skupna domovina zemlja, se je ta imenitnica naselila povsod tam, kjer ji prija zmerno toplo podnebje: nežna je in kar ji je včasih usodno, so pomladanske pozebe. Zato jo pa Belgijci in Holanci imajo v toplih gredah, prav kakor mi solatico, ko je zunaj še mraz.

Marelici bomo pa tudi mi privoščili najbolj zavarovan kot v sadovnjaku in vrtu. Samo v tem primeru si bomo lahko privoščili krofke opatinje Jukunde s pristnimi marelicami, katerih recept se je ohranil v samih kraljevskih arhivih prav tak, kakršnega je sam Mihael narekoval.

Zdi se, da je treba najprej pripraviti tepeno testo iz 20 dkg moke, treh rumenjakov, ščepca soli in tričetrt prvovrstnega piva; nato vmešati, prav rahlo zelo trd sneg treh beljakov; nato razpolovljene marelice povaljamo v moki, nato v marelični, nekoliko razredčeni marmeladi, nato še v zdrobljenih keksih in nazadnje v testu; to, dokler nam ne zmanjka testa. Take krofke lepo ocvremo na obe strani, kakor navadne krofe. Da bi jih videli zložene v lončeni posodi v sladko grmado, ki jo polijemo s sladkorno glazuro! Nihče ne bi najmanj podvomil o njih nebeškem izvoru.

MARIJA RUS

Kukavica

To jutro so se v meni razbolele vse strune nežnosti in poezije, samote ne, odmeva so želele. In šla sem tja, kjer pomladanske trave v plitvih valovih z vetrom se podijo, kjer v drugem bregu motnosive Save svežina bukovja med smrečje lije. Tam strune moje so odmev dobile: nekje se kukavca je oglasila. In dolgo skupaj so pomlad lovile med svetlim bukovjem, tja v temne smreke... Jaz pa sem s trpkostjo ugotovila: odmev so našle v drugem bregu reke.

Slovensko planinsko društvo v Argentini

Trideset let pozneje

Precej utrujen sem se zleknil pod križem. Nekaj megl se je še podilo nad velikim jezerom, a tja proti Tronadorju se je ozračje povsem izčistilo in ledene kope vrhov so sijale v belini. Med verigami gorskih vrhov je čepelo v zatrepu zasekane doline, v zaledju skoraj neprehodnih gozdov, temno jezerce, nazvano Laguna Tristeza (Žalost) in nad njim so se grmadile stene zobatnega vrha, ki mu do zdaj še nihče ni vzdal sprejemljivega in ustaljenega imena.

Zoprni občutek žeje me je motil ob pleži po zadnjih skalah in mi kalil veselje nad mojim osemnajstim vzponom na to tako slovensko bariloško goro. In ko mi je prijatelj ponudil nekaj oranžnega soka in sem žejo pogasil, so mi misli begale že povsem drugje, nazaj v času in močeh, pa sem skoraj pozabil na lepi razgled, ki nam ga je zaželeni vrh nepričakovano podaril.

Šest nas je bilo takrat, ko smo 6.2.1951 dosegli prav to vršnje skalovje, pa sta že pokojna Tonček Pangerc in Frenk Jerman pogruntala, da bi ustanovili Slovensko planinsko društvo v Argentini in postavili na vrh Kapele (Cerro Capilla) železen križ. Obe zamisli sta dišali po nečem prismsuknjenem, drznem in neverjetnem. Družbica fantov, ki se je natepla z vseh vetrov v patagonsko mestece pod

Kordiljerami, je izgledala vse kaj drugega kot resen temelj, na katerem naj bi slonelo društveno delo. In Cerro Capilla je od vseh bližnjih bariloških gora najbolj divja in najtežje dostopna.

A kot se v življenju rado primeri, sta prav ti dve navidez nesmiselni ideji naglo šli v klas, dozoreli in se bujno razmahnil, dosti bolj kot so takrat največji optimisti pričakovali. Na Kapeli nismo postavili samo enega, temveč kar dva križa: prvega v naglem zagonu, brez pravega premisleka, viharo in brezglavo, kot smo takrat vse počeli. In deset let kasneje smo zgradili bolj umerjeno in preiščljeno sedanji, lepo izdelani in pravilno načrtovani križ, ki skoraj ne potrebuje oskrbovanja in bo lahko desetletja ključoval neurjem.

Segel sem po vpisni knjigi in prebral, kaj smo napisali na prvi strani pred tridesetimi leti. Še lansko leto sem na tihem upal, da bomo letos trije skupaj praznovali jubilej pod križem. Pa sem od tistih prvih zagnancev ostal sam. Frenk nas je nenadoma za zmeraj zapustil, Davorina pa so tudi zgrabile neke ujme, da ni več tvegati dolge in naporene poti. Slednjič se je moral odpovedati vrhu tudi Albin, ki se sicer prvega pohoda ni udeležil, a je že dvakrat maševal na gori in tudi blagoslovil oba križa. Zmogel je res

Spominska maša 8.2.1981
v gornji Krnici Capille

Šest preostalih ustanovnih članov SPD v Argentini pred hišico, kjer se je vršil 22.2.1951 ustanovni sestanek. Od leve na desno: Blaž Razinger, Milan Godec, Davorin Jereb, Jožkom Simčičem pa nekaterimi manj izkušenimi izletniki odpravil navzdol, da nas noč ne bi prehitela ravno v tisti zafrkljivi tesni nesrečnega grabna. Tolažilo me je, da vsaj v trenutku ločitve ta odpoved ni bila pretežka: vrhove so prekrivali oblaki in nihče ni mogel upati na jasnino, ki nas je pozneje zalila. Mislim pa, da je družba sedemnajstih planincev, med katerimi je prevladovala mladina, odnesla trajen spomin na sveti obred sredi skal, opravljen na kamniti mizi ob snežišču, ko so slovenske pesmi spremljale špansko-slovenske molitve in se je maša odvila v skromni preprostosti, morda bolj melodični in zvaneči, kot pa so slavnostne cerimonije v velikih katedralah. V togi zadržanosti so stražili okrog nas sivi skalnati špiki in napev je hitel tja daleč v obzorje čez jezerske rokave proti naseljeni ravnini, kjer so v modernem mestecu pod Ottonovim vrhom svojci in prijatelji mislili na nas in nas v srcih in mislih spremljali na našem jubilejnim izletu.

vse najhujše in najtežje: zaguljeni graben, zmrzovanje ob nezadostni opremi med nočnim taborjenjem, steno nad dolino tolmunov. A ker nas je čas priganjal, smo morali odpraviti mašno daritev v zgornji krnici Capille, dobro uro pod vrhom. Takoj po maši se je Albin s »šumskim bratom« Jožkom Simčičem pa nekaterimi manj izkušenimi izletniki odpravil navzdol, da nas noč ne bi prehitela ravno v tisti zafrkljivi tesni nesrečnega grabna. Tolažilo me je, da vsaj v trenutku ločitve ta odpoved ni bila pretežka: vrhove so prekrivali oblaki in nihče ni mogel upati na jasnino, ki nas je pozneje zalila. Mislim pa, da je družba sedemnajstih planincev, med katerimi je prevladovala mladina, odnesla trajen spomin na sveti obred sredi skal, opravljen na kamniti mizi ob snežišču, ko so slovenske pesmi spremljale špansko-slovenske molitve in se je maša odvila v skromni preprostosti, morda bolj melodični in zvaneči, kot pa so slavnostne cerimonije v velikih katedralah. V togi zadržanosti so stražili okrog nas sivi skalnati špiki in napev je hitel tja daleč v obzorje čez jezerske rokave proti naseljeni ravnini, kjer so v modernem mestecu pod Ottonovim vrhom svojci in prijatelji mislili na nas in nas v srcih in mislih spremljali na našem jubilejnim izletu.

Zelo preprosto je potekla štirinajst dni kasneje tudi kratka prigodnica v spomin na tisti sestanek 22.2.1951, ko je dvanaest fantov v leseni bajti sklenilo, da se ustanovi Slovensko planinsko društvo v Argentini. Hišica še zdaj stoji in je ni zadela usoda številnih bariloških lesenih zgradb, ki se naglo umikajo modernim zidanim in cementnim stavbam. Vsaj pročelje hišice je vse tisto kot nekoč. Tja so se torej podali 21.2.81 opoldne še preživeli in preostali ustanovni člani: Blaž Razinger, strugar, prevoznik in

izposojevalec smuči, ki je dolga leta uradoval kot tajnik in včasih tudi kot blagajnik društva; Milan Godec, rezbar in hotelir; Davorin Jereb, smučarski učitelj in plezalec; Dinko Bertonec, najbolj poznani slovenski andinist in po Jermanovi smrti predsednik SPD; pisec tega članka, ki posluje kot trgovec in piše za planinske in dnevne liste planinska poročila; pa Bara Remec, slikarica in neutrudljiva organizatorka planinskega delovanja v argentinski prestolnici, zvesta sodelavka pri vseh pobudah v slovenskem argentinskem planinstvu. Ta šestorica se je razvrstila ob vhodu v hišo, ki stoji na ulici Anasagasti in nosi številko 351, in Peter Arnšek, večni fotograf vseh naših dogajanj, je "pritisnil" dva, tri posnetke, pa je bilo vse opravljeno. Potem smo šli pogledat v novo pozidani Planinski stan razstavo slovenskih, argentinskih, švicarskih in severnoameriških publikacij, ki so poročale o delu slovenskih planincev v Argentini. Čeprav nam ni uspelo spraviti skupaj vsega tiska, ki je o nas poročal, smo vendar lahko listali po zajetnem opusu, ki si ga na hitro zbrana, pisana in slikovita družica dvanajstih fantičev 22.2.1951 še sanjati ne bi upala. Zato smo potem zvečer v družbi buenosaireskih gostov upravičeno slavili skromen sestanek izpred tridesetih let in se zadovoljno ozirali na opravljeno delo.

Pravkar sem v decembrski številki »Mladike« prebral novelico Zore Tavčarjeve »Ko zamrzne Gunison River«. Preko vseh širin ameriške celine so vtanki v izseljensko preprogo evropskih narodnosti brstiči slovenskega življa. Naši preprosti ljudje so delali ni garali, kot so se doma naučili, živeli, se veselili in trpeli, potem pa se umaknili v pozabo zapuščenih pokopališč, ki naglo izginjajo v vrvežu

Slovenski križ na Cerro Capilla. V ozadju jezero Nahuel Huapi

+ ZORAN SOSIČ

Predsednik SSk Andrej Bratuž (desno) podeljuje zlato odličje Zoranu Sosiču na lanskem kongresu stranke v Gorici

Na velikonočno nedeljo je slovenska skupnost v našem zamejstvu izgubila še enega tistih ljudi, ki s svojo značajnostjo dajejo zgled, budijo vest in vzbujajo spoštovanje.

V 66. letu starosti je na Opčinah pri Trstu umrl Zoran Sosič, kmet, Slovenec in demokrat. S tem trojnim pečatom v srcu je hodil skozi življenje, poln ljubezni do rodne zemlje in svojega naroda ter poln svetega odpora do vseh, ki so kakorkoli in kadarkoli ogražali korenine slovenstva.

Že od mladih nog je bil neizprosno nasprotnik fašizma, zato je kmalu okusil trnjevo pot zasliševanj, ječ in nazadnje konfinacije na otoku Ventotene, kjer je kasneje spoznal veliko slavnih ljudi, med njimi sedanjega itali-

janskega predsednika republike Pertinija. Po konfinaciji se je vključil v narodnoosvobodilni boj, ki ga je pojmoval kot naravni višek odpora proti tujemu nasilju.

Po vojni se je Zoran Sosič z enako doslednostjo demokrata distanciral od komunizma, ki ga ni mogel enačiti z narodno osvoboditvijo. Zato se je pridružil ustanoviteljem Slovenske demokratske zveze. V zadnjih letih je bil delaven član Slovenske skupnosti, ki mu je na svojem zadnjem deželnem kongresu tudi podelila zlato odličje za narodne zasluge. V povojnem času je bil pogosto kandidat na edini slovenski listi.

Zoran je bil po značaju dober in plemenit, rad je imel ljudi in nadvse

rad je z njimi debatiral. Pri tem je bil vedno poln miselnih ostrin, duhovitih formulacij in podatkov, ki jih je črpal iz načitanosti in bistrega spomina. Debate so ga pogosto zavedle v živo temperamentnost, zlasti če je naletel na nespamet ali na neznačajnost.

Pred nikomer ni skrival svojih misli. Vsakdo, tujec po jeziku ali tujec po nazorih, je lahko takoj spoznal, s kom ima opraviti. In velikokrat se je zgodilo, da mu je prav klena jasnost v govorjenju prinesla spoštovanje, včasih celo občudovanje.

Velikokrat je spregovoril tudi v imenu tistih, ki sicer podobno ali enako mislijo, pa si tega ne upajo več tako jasno povedati. Včasih je bil v tem krepčilno nalezljiv in je marsikomu vrnil košček poguma in srčnosti, teh davnih znancev iz pristnejših ozračij. V marsikomu pa je obudil vest in spomin na pozabljene ali zapravljenе ideale.

Tak je bil Zoran Sosič, kmet, Slovenec in demokrat. In prijatelj.

Ob njegovi smrti je kako slovensko občilo pozabilo nanj. Ta nameravana majhnost pa se je spremenila v nesluten simbol: Zoran Sosič v nekem smislu torej ni umrl. In res živi med nami dalje: kot prijateljski spomin in kot zgled o nekem premočrtnem življenju, mišljenju in čustvovanju.

Dragi Zoran, hvala za vse!

SAŠA MARTELANC

modernega življenja. Ali bo tudi saga bariloških slovenskih gornikov zatonila, brž, ko bomo še preostali »šumski bratje« polegli v pampo Huanuleo, tam, kjer se na zahodnem nebu tako lepo odražajo katedralski stolpi (med njimi Campanile Esloveno — Slovenski zvonik) in kjer vejejo noč in dan patagonske sape preko vse večjega in razsežnejšega groblja?

Treba je pač verjeti in upati.

Morda res ostanemo samo zanimiva prigodnica v argentinskem andinizmu. Prav gotovo ni čudno, če se taka malodušna misel porodi nekje v kottičku srca.

A potem spet prevlada optimizem.

Verjamemo, da bo mladina nadaljevala naše delo in da se bosta slovenska pesem in slovenska beseda še dolgo vpletali med grmiče bodečega kalafata in med šope rume-nih amankajev, pa kipeli za rožastimi cvetovi muticij, ki se pnejo po vejevju lovorjev in notrov.

Slovenska podjetna volja, ki se je pobratila z duhovi Mapučev pod stenami Andov, bo morda potrkala tudi na domača slovenska vrata in Bog ve, če ne bo prijazno sprejeta kot ljub in drag sorodnik, ki je prišel na obisk iz daljnih krajev in prinesel slovenski kulturi v dar izbrani in-

Dva planinska veterana: levo župnik Albin Avguštin, desno (z belim klobukom) Vojko Arko

dijanski šopek iz sten in vrhov Kordiljer. Takrat se bodo prav gotovo zganili »šumski bratje« v patagonski zemlji in prisluhnili pravljici, ki bo z onstran oceana govorila o nekdanjih tako znanih in lepih časih.

PALLICH, v Gorici, Torviscosi in Pordenunu; morda pisna deformacija za Balič, Valič, gl. tam.

PALUDNJAK, le z it. grafijo PALUGNACH v občini Špeter in PALUDGNIACH v Podbonescu, ZSSP: —, po prebivališču, obrnjenem proti poldnevu (jugu), ali vrhu, ki ga sonce obsije opoldne.

PALUNIG, Missio 1602 *Filipo palunig, Malcher palunig* v Arbeču, morda metr. s formantom -ič iz hgn. Apollonia, sl. *Polóna*; ZSSP: —, toda *Polončič*. Verjetne je si ga je razlagati kot prejšnji.

PANICHI, osamljen v Vidnu, prim. ZSSP *Panič* v Sežani, Postojni, LJ, Kamniku, MB, Ljutomeru in na Ptuju. Temno.

PAOLI, PAOLOVICH, gl. *Pavlovič*

PAPEŽ, po dostojanstvu, zelo razširjen v ZSSP, tu le v poit. grafiji PAPEŠ v Brugneri (PN).

PARAVAN, Missio 1599 *Juan Parauan de S.to Leonardo, Urban parauan, Helar di Tomas parauan*, vsi v Sv. Lenartu, danes še v Sv. Lenartu, ZSSP: GO, Brežice, MB. Verjetno po poreklu iz kakega it. (?) kraja.

PASCOLO, pogosten v občini Tipana, ZSSP: NM, *Pa-skolo*: MB. Poit. arhaični fr. atn. NP *Pascul*, danes *Pascâl*, it. *Pasquale*.

PASSON, (PAŠON?), po nepodpisanem članku »Rodbinska imena v Beneški Sloveniji, KGMD 1956, v občini Špeter. Temno.

PASTORČIČ, morda patr. ali metr. s formantom -ič iz sst. *pástorek* ali *pástorka*, ZSSP: —; v pisni obliki PASTORCIC v Pasian di Pratu pri Vidnu, v grafiji PASTORCICH v Trziču. Prim. *Pastorič*.

PASTORIČ, patr. s formantom -ič iz osnove *pastor*-, iz katere sta samostalnika *pástorek*, *pástorka*? Osamljen primer v poit. pisni obliki PASTORICH v Trziču; ZSSP: —. Prim. *Pastorčič*.

PATERNIK, PETERNIK, morebiti patr. s formantom -nik iz hgn. Bartholomaeus ali rajši, spričo formanta, človek iz hiše, ki že nosi ime po tem hgn.; v zapisu PATERNICH v Cervignanu in Vidnu, PETERNICH v Gradišču ob Soči. Prim. *Jernetič*

PAULETTI, PAULETTIG, gl. *Pavletič*

PAULOVICH, gl. *Pavlovič*

PAUSA, gl. *Pavša*

PAUSIG, gl. *Pavšič*

PAVIZ, osamljen v Gorici; verjetno iz *Ipavic*, gl. dalje tam.

PAVLETIČ, patr. iz hpk. *Pavle* k hgn. Paulus; v ti obliki v Sovodnjah ob Soči, sicer še v pisnih variantah PAULETIC (prav tam), PAULETICH (Trzič), PAULETIG in PAULETTIG (Čedad), v poit. PAULETTI v Trziču, Staranzanu (Pizzagalli!) in Garmku. Missio 1602 *Urban pauletit, Petri pauletit, Juri pauletit* v Garmku. Prim. *Pavlič*, *Pavlovič*, *Pavša*, *Pavšič*, *Povšič*.

PAVLIČ, patr. s formantom -ič iz hgn. Paulus, v Gorici. Prim. tpn. *Pavlič*, zaselek v Sircih pri Sočergi, in priimke *Pavletič* ipd.

PAVLOVIČ, patr. s formantom -ič iz prid. osnove na -ov k hgn. Paulus, le v zapisu PAULOVICH v Trziču; Pizzagalli izpričuje PAOLOVICH ob poit. PAOLI v Trziču. Prim. *Pavletič* ipd.

PAVŠA, hpk. na -a k hgn. Paulus; v napisu PAUSA v občini Prapотно; ZSSP: MB, Dravograd. Prim. *Pavletič* ipd.

PAVŠIČ, patr. s formantom -ič iz prejšnjega; v ti obliki in v pisni obliki PAUSIG v Gorici. Missio 1602 *Juri pausig* v Ofijanu. Prim. *Pavletič* ipd.

PECARZ, gl. *Peharc*

PECCHIARI, gl. *Pečar*

PECHIARICH, gl. *Pečarič*

PECIKAR, osamljen v Trziču, ZSSP: —; temno.

PEČAR, poklicno ime, na Goriškem in v Pratu Carnicu; v poit. PECCHIARI v Trziču in Buttriu. Prim. *Pečarič*.

PEČARIČ, patr. s formantom -ič iz prejšnjega; le v poit. zapisu PECHIARICH v Trziču. Prim. *Pečar*.

PEČENKO, v Gorici in Trziču, pogosten v ZSSP; nastanek je na dlani (formant -ko je zelo pogosten na vzhodu), semantična poanta je temna. Prim. tpn. *Pečenkovi* na Brjah.

PEGAN, označuje etnično poreklo (*Böhm* = *Čeh*); osamljen primer v Staranzanu pri Trziču. Prim. P. Blaznik, Kolonizacija Sevske doline, LJ 1928, 111. Prim. tudi tpn. *Péganska vas* v Gabrjah pri Stanjelu.

PEHARC, osamljen primer v zapisu PECARZ v Vidnu; vzdevek je istoveten s sst. *pehárec* = majhen koš (Plet.); ZSSP: *Peharc* v KR, LJ, Laškem, *Peharec* v Radovljici in na Jesenicah.

PELICON, osamljen v Sovodnjah ob Soči, pogosten v ZSSP, iz NP *pelizzòn* = vrsta suknje s kožuhovino. Prim. *Pelizzo*.

- PELIZZO, PELLIZZO, v Nadiških dolinah in Čedadu, iz NP arhaično fr. *pilizo, pilizzo* = kožuh, ki je spadal v nevestino balo. Prim. *Pelicon*.
- PENJE?, Missio 1601 *Jacob pegnè* v Matajurju, ZSSP: — ; formant -è označuje mlado bitje, ostalo temno.
- PENKO, v tem zapisu v Gorici in Tržiču, v poit. grafiji PENCO v Tržiču in Codroipu; pogosten v ZSSP. Morda grafična varianta za *Benko*, gl. dalje tam, sicer temno.
- PEPEJUHAR s Podarskije, podatek v Trinkovem kalendarju 1965; morda je ojkonom. ZSSP: — .
- PERAT, Missio 1600 *Stefano perat de Azida* iz Ažle, ZSSP: GO, Tolmin, LJ, Litija, Temno. Prim. tpn. *Pérati* na Avsah.
- PERCICH, gl. *Perčič*
- PERCO, gl. *Perko*
- PERCON, gl. *Perkon*
- PERCOVICH, gl. *Perkovič*
- PERČIČ, patr. s formantom -čič iz hpk. oblike hgn. Petrus; tu le v pisni obliki PERCICH v Vidnu. Prim. *Peric, Perica, Perič, Perin, Perko, Perkon, Perkovič, Peruc, Perz, Petretič, Petrič, Petričič, Petrina, Petroučič, Petruša, Pierič*.
- PERDIČ, patr. s formantom -ič iz težko določljivega atn.; le v poit. zapisu PERDICH, redek v Nadiških dolinah.
- PERDOVNIK, osamljen v poit. zapisu PERDOVNICH v Ronkah in Dolu; krajevnik formant -nik kaže, da je priimek sestavljen iz narečne zveze *pər dou* (= pri dolu).
- PERI, gl. *Peric*
- PERIC, hpk. s formantom -ac iz hgn. Petrus, v ti obliki na Goriškem in v Campolongo al Torre, v poit. grafiji PERIZ v Gorici, Vidnu in S. Maria la Longa (UD); Pizzagalli navaja PERIZ v Tržiču in Staranzanu ob poit. PERIS in v Ronkah ob poit. PIERI. Slednje tudi v Doberdobi. Poit. PERI v Gorici in verjetno tudi v Tržiču. Prim. *Perčič* ipd.
- PERICA, le v Vidnu v zapisu PERIZZA, hpk. k hgn. Petrus z manjšalnim formantom -ica, ZSSP *Perica* v LJ. Prim. *Perčič* ipd.
- PERIČ, patr. s formantom -ič iz hpk. k hgn. Petrus, na Goriškem in v Vidnu v zapisu PERICH. Prim. *Perčič* ipd.
- PERIN, osamljen v Števerjanu, redek v ZSSP (LJ, MB, Šmarje), hpk. s formantom -in iz hpk. k hgn. Petrus. Prim. *Perčič* ipd.
- PERIS, gl. *Peric*
- PERIOVIZZA, endemičen v Sovodnjah ob Aborni, menda soroden s *Pirjevec* (ZSSP), ki ga Bezljaj izvaja iz *pyro* »triricum« (SVI II,83).
- PERIZ, gl. *Peric*
- PERIZZA, gl. *Perica*
- PERKO, hpk. s formantom -ko iz hgn. Petrus, zelo razširjen v ZSSP, tu pogosten v poit. pisni obliki PERCO na Goriškem, v Biciniccu in Martignaccu pri Vidnu. Prim. *Perčič* ipd.
- PERKON, osamljen v Gorici v poit. zapisu PERCON, ZSSP *Perkon*: GO, Tolmin, LJ; iz prejšnjega z romanskim (?) večalnim formantom. Prim. *Perčič* ipd.
- PERKOVIČ, patr. s formantom -ič iz prid. osnove na -ov k atn. *Perko*, gl. dalje tam; tu le v poit. grafiji PERCOVICH v Gorici.
- PERUC, Missio 1600 *Gregorio perruz* in Helaro *perruzio* v Špetru, ZSSP: *Peruc?* v KR. Verjetno iz hpk. k hgn. Petrus z redkim formantom -uc (romanskega izvora?).
- PERZ, morda pisna varianta atn. *Peric*, gl. dalje tam; Pizzagalli ga navaja ob poit. PERIS za Tržič. Prim. *Perčič* ipd.
- PERNARČIČ, patr. s formantom -čič iz atn. Bernhart nem. porekla; osamljen v Tržiču, ZSSP: GO, Tolmin, Slovenj Gradec, MB. Prim. *Pernič* ipd.
- PERNIČ, patr. s formantom -ič iz hpk. k atn. Bernhart; osamljen v poit. PERNICI v Tržiču; ZSSP: KR, CE, MB. Prim. *Pernarčič*.
- PERSOGLIA, gl. *Peršolja*
- PERTOT, gl. *Pertout*
- PERTOUT, PERTOVT, sposojeno pred prehodom *l > u*, izvršenem v 15. stol., iz fr. atn. *Pertòlt*, kar je spet iz nem. Bertholt; v obeh oblikah v Gorici. Oblika PERTOT (Gorica, Tržič) je lahko nastala iz prejšnje ali je kar fr. oblika istega imena *Pertòt*, prevzeta brez spremembe. V Gorici je doma tudi poit. PERTOTTI. Ok. 1420 *pertot* (G.B. Corgnali, Frammento di un »Rotolo« di famiglia cividalese (1413-1420), v: Ce fastu? 1965-67, 130-141). Prim. tpn. *Pertóvti* v Kalu nad Kanalom.
- PERŠE, nekaj primerov v Števerjanu, menda hpk. s formantom -è za mlada bitja iz hgn. Petrus. Prim. tpn. *Peršeti* na Kambreškem in priimke *Perčič* ipd.
- PERŠIČ, osamljen v Števerjanu, patr. s formantom -ič iz prejšnjega. Prim. *Perčič* ipd.
- PERVONJA, le v črnejškem rkp. 1502 *Suuan pochoiniga puogna s zergneu*, po vrstilnem števniku *prvi* s formantom -onja, pomeni prvega sina. V ti obliki ni sem priimka zasledil več nikjer.
- PESTRIN, v Codroipu, S. Michele al Tagliamento, Rivignanu in Latisani, ZSSP: — . Utegne to biti v zvezi s sst. *péstrnja?*
- PETCU, osamljen v Tržiču, ZSSP: — ; berem *Petkù* in izvajam iz hgn. Petrus preko hpk. *Pet-*, prim. *Perčič* ipd.
- PETERNE, Missio 1601 *cristian peternè* v Matajurju; hpk. s formantom -è za mlada bitja iz hgn. Petrus; vendar ni popolnoma jasno. Prim. *Perčič* ipd.
- PETERNELJ, navaja ga le v poit. PETERNELLI v občini Dreka nepodpisani članek »Rodbinska imena v Beneški Sloveniji«, KGMD 1956. Prim. *Perčič* ipd.
- PETERNIK, gl. *Paternik*
- PETRAČ, patr. s formantom -ač iz hgn. Petrus; osamljen primer v Gradežu z grafijo PETRAZ, redek v ZSSP. Prim. tpn. *Petráč*, zaselek v Ozeljanu, in priimke *Perčič* ipd.
- PETRETIČ, patr. s formantom -ič iz hpk. *Petrè* po hgn. Petrus; osamljen primer v Bibioneju z grafijo PETRETICH. Prim. *Perčič* ipd.
- PETRIČ, patr. s formantom -ič iz hgn. Petrus; v zapisu PETRIC v Fojdi, Vidnu in Gradežu, PETRIG v Sovodnjah ob Aborni, PETRIGH v Ahtnu. Prim. *Perčič* ipd.

PETRIČIČ, patr. s formantom *-ič* iz pomanjševalne oblike na *-ič* iz hgn. Petrus; verjetno endemičen v Nadiških dolinah, tu pogosten v zapisu PETRICIG (tudi v Vidnu in okolici) in PETRICIGH (Čedad). ZSSP: LJ, PT. Prim. *Perčič* ipd.

PETRINA, patr. z večalnim formantom *-ina* iz hgn. Petrus; morda endemičen v Nadiških dolinah (ZSSP: NM, Metlika). Prim. *Perčič* ipd.

PETROŠIČ, Missio 1602 *Blas petrosigh* in *Petri pedrosi* v Gorenjem Tarbiju; danes PETROSSI v Čenti, Cernjeji in v nemški občini. Patr. s formantom *-ič* iz hgn. Petrus. Prim. *Perčič* ipd.

PETROVČIČ, patr. s formantom *-čič* iz prid. oblike na *-ov* k hgn. Petrus; osamljen primer v zapisu PETROVCIC v S. Giovanni al Natisone. Prim. *Perčič* ipd.

PETROVIČ, patr. s formantom *-ič* iz prid. osnove na *-ov* k hgn. Petrus; redki primeri v zapisu PETROVICH v Pordenunu in provinci. Prim. *Perčič* ipd.

PETRUŠA, ne prav pogosten patr. s formantom *-uša* iz hgn. Petrus; v poit. grafiji PETRUSSA v Špetru, Corno di Rosazzo, Prapotnem in Vidnu; ZSSP: GO, LJ, Metlika, Šmarje. Prim. *Perčič* ipd.

PETTARIN, osamljen primer v Jazbinah, priimek s formantom *-in* iz hgn. Petrus; prim. *Perčič* ipd.

PEZ, v izgovoru *Pèc*, izredno razširjen po vsi Furlaniji, a pogosten v Terski dolini, Tipani in Krminu, zelo pogosten v Podbardu pri Teru; po izvoru istoveten z *Bec*, gl. dalje tam.

PICECH, pogosten v Gorici in Krminu, osamljen na Trbižu; Missio 1599 *R.do Ms. P. Gio. Batta Picechi, cappellano* na Stari gori. Težko je ugotoviti celo, kako je ta priimek brati; ZSSP: —, le *Picek* v Kočevju. Temno.

PICOGNA, endemičen v Cernjeji, odtod v Neme in Reano del Roiale; ZSSP: —. Ker so z večalnim formantom *-onja* sestavljeni izimenski priimki, suponi-ram prej sst. *pih* kakor gl. *píhati*; po pomenu ošaben, napihnjen človek; ali nadušen človek; ali godec na kako pihalo?

PICON, gl. *Pikon*

PIELICH, v Gorici, Špetru in na Solbici; v Reziji (izg. *Píelik*) ne more biti izviren zaradi zapisa z *ie*, prej je doma na Goriškem. Morda iz hgn. Felicianus.

PIERI, gl. *Peric*

PIERIČ, patr. s formantom *-ič* iz frl. atn. *Pièri* k hgn. Petrus; v poit. grafiji PIERIC v Gorici, PIERIGH v Špetru in Krminu, ZSSP: —. Prim. *Perčič* ipd.

PIERICH, gl. *Pirh*

PIKON, po istoimenski vasi na Stari gori, it. *Picon*, in v občini Prapotno, tu le v zapisu PICON; ZSSP: *Pikon* v Radovljici in na Jesenicah.

PILTE', osamljen v Tržizmu; spada med imena s formantom *-è* za mlada bitja? ZSSP: —.

PINAVČIČ, Pizzagalli ga navaja v zapisu PINAUCIG ob poit. PINAUSI za Tržič, PINAUSI še v Gorici. Temno. Prim. *Pinavšič*. ZSSP: —.

PINAVŠIČ, le v Gorici v zapisu PINAUSIG. ZSSP: —. Prim. *Pinavčič*.

PINOŽ, PINOŽA, zoon. (= gorski ščinkavec), endemičen v Zavarhu, LCI in LML *Pinos*, *Pinosa*, danes v Zavarhu in Bardu le PINOSA.

PINTAR, poklicno ime, izdelovalec pint in sodčkov, s formantom *-ar* (iz lat. *-arius*); zelo razširjen v ZSSP, tu le v Gorici, Števerjanu in Špetru. Prim. *Pinterič*

PINTERIČ, patr. s formantom *-ič* iz prejšnjega, tu le v ponem. zapisu PINTERITSCH na Trbižu.

PIPAN, osamljen v Gorici, PIPPAN, osamljen na Trbižu, zelo razširjen v ZSSP. Temno: morda v zvezi s hgn. Philippos?

PIRIH, Missio 1599 *R(everen)do P(ad)re Giorgio Pirich* pri Sv. Lenartu; 1606 *P(adre) Mattia Pirich curato di S. Pietro degli Slavi*, prim. Cracina, Gli slavi, 210; *Pirich*, mojster sv. Kvirina (Trinkov koledar 1968, 92, z dokumentacijo, da je nadiški priimek); danes tu osamljen v Jazbinah, pogosten v ZSSP; morda spada sem tudi PIRRO v občini Tipana (Rodbinska imena v Beneški Sloveniji, KGMD 1956). Iz hgn. Petrus? Prim. *Perčič* ipd.

PISK, vzdevek po sst. *písk*, bržkone za človeka, ki ga je piskanje odlikovalo, ali po fizični hibi ali naduhi; tu osamljen v Sovodnjah ob Soči, precej razširjen v ZSSP.

PITAMIC, osamljen v Gorici, ZSSP: Tolmin, LJ, CE, Slovenj Gradec, MS, *Pitamič*: GO, *Pitamič*: Tolmin. Temno.

PIVIDOR, fr. priimek, ki pomeni godca na dude; srečamo ga pogostoma pri slov. družinah od Rezije mimo Terske doline in Barnadije do občine Fojda; LCI *Pividor*, *Pividore*, *Pividori* v Sedilah, Loneriacu in Čenti.

PIVK, osamljen v Gorici v zapisu PIUK in v Chiopris-Viscone v zapisu PIUCH, pogosten v ZSSP; po Bezljavem mnenju iz glagola *piti* (SVI II,92).

PLATTA, endemičen v Ščiglih pri Podbonescu: verjetno poit. in hiperkorigiran (*tl!*) zapis kakega (m)tpn. (prim. *Platac*, it. *Plataz* pri Garmku), ki je postal priimek.

PLAHUTA, vzdevek je istoveten s sst. *plahúta*, še danes rabljen na vsem sl. Zahodu v pomenu »rjuha« (prim. Plet. za druge pomene). Zelo razširjen v ZSSP; tu v Gorici in Trziču.

PLANIŠČEK, osamljen primer v Števerjanu z naglasom na *-i-*, po prebivališču na kaki *planini* ali v kakem kraju po imenu *Planina*.

PLASIGOI, izključno v černejškem rkp. l. 1502, o njem Strekelj (LZ 1892, str. 636): »ali kakó naj to berem: *plazigoj* ali *plašigoj*? Beseda spada med priimke na *goj*, kateri so na Goriškem precej razširjeni...« (prim. F. Bezljaj, ESSJ I, str. 156, *gojiti*). ZSSP ima v zvezi s plaziti: PLAZ, PLAZAR, PLAZEL, PLAZER, PLAZL, PLAZNIK, PLAZOVNIK; v zvezi s plašiti: PLAS, PLASNIK.

PLAZZOGNA, osamljen primer v Colloredu di Monte Albano, ZSSP: — ; je videti priimek z večalnim (?) formantom *-onja*, kakršni so značilni za Goriško. Ker so ti priimki pretežno (ali izključno?) denominativni, je misliti kot izhodišče na sst. *pláč* (k *plákati*, še danes rabljen na skrajnem sl. Zahodu) in brati *plačónja*; pomeni jokavega človeka.

PLESNIČAR, tako v Gorici in Sovodnjah ob Soči, v zapisu PLESNIZER in poit. PLEZZANI v Gorici; pogosten v ZSSP. Po poreklu iz kakega tpn., morda *Plestenice* (pri Kanomlji, v Zadlogu).

PLOS, v Gorici, Čenti in Buii, ZSSP: Logatec, Kočevje. Temno.

PLOZZER, v Trziču in Čenti, po narečni izreki za PLACER, ZSSP: Sežana, Il. Bistrica, LJ. Temno.

POBERAJ, izglagolski priimek, pomeni berača; le v Gorici v ti obliki in v poit. zapisu POBERAI. Prim. *Bernik*, *Bernjak*.

POBULAVEZ, osamljen primer v Vidnu, sestavljen s predlogom *pod* in sst. *bula* (prim. ESSJ I, 53), pogosten na skrajnem sl. Zahodu v mikrotoponomastiki ter v vsakdanji rabi tudi v pomenu »grič, vzpetina«. ZSSP: — , toda *Bulovec*, *Bulovc* pretežno na Severozahodu. S formantom *-ac*; označuje prebivalca kraja »pod bulo« oz. poreklo iz kraja s takim imenom.

POCAR, POCHER, gl. *Pohar*

POCECCO, osamljen v Gradežu, verjetno v zvezi z ZSSP *Poček*, razširjen od LJ do MB.

POCLEN, gl. *Pohlen*

PODBERSIG, gl. *Podvršič*

PODGORNIK, sestavljen s predlogom *pod*, sst. *gôra* in formantom *-nik*, označuje ožje krajevno obeležje prebivališča oz. izvor prvotnega prebivalca. V ti obliki pogosten v Gorici in osamljen v Trziču; 1493 *m(agistri) D(omini) Petri Bodgorni, canonici Aq(uileiensi) not(ar)i* (U. Pellis, Da un «Index instrumentorum» di Casa Strassoldo, v: Rivista della Società Filologica Friulana III,195). Prim. *Gorjan*, *Gorjanc*, *Podgurski*.

PODGURSKI, prid. iz tpn. *Podgora*. V ti obliki osamljen primer v Avianu (PN). Prim. *Gorjan* ipd.

PODLIPNIK, formant *-nik* označuje prvotno prebivališče »pod lipo« ali v kaki Podlipi (?). Osamljen v Gorici, pogosten v ZSSP. Prim. *Lipa*, *Lipizer*, *Lipovšek*.

PODOREH endemičen v Nadiških dolinah, ZSSP: Tolmin, po kakem enakoglasnem (m)tpn. Prim. *Podorieščak*.

PODORIEŠČAK, endemičen v Nadiških dolinah, ZSSP: — , s formantom *-ščak*, ki označuje prebivališče, gl. dalje *Podoreh*. le v zapisu PODORIESZACH v Starmici na Matajurju.

PODREKA, Ramovš ga izvaja iz *patriarca*, verjetno endemičen v Nadiških dolinah (Špeter?), v poit. zapisu PODRECCA v dolinah Nadiže in Aborne, v Čedadu, Gorici, Vidnu, Ronchisu, Palmanovi in Pordenunu. Morda spada sem tudi zapis PORRECA v Vidnu; ZSSP: Sežana, Smarje, Krško. Missio 1602 *Matias podrecha de crauar*.

PODUIE, osamljen v Gorici; ZSSP: — . Temno.

PODVERSCEK, gl. *Podvršček*

PODVRŠIČ, s formantom *-ič*, sestavljen s predlogom *pod* in sst. *vrh*, označuje ožje krajevno obeležje prebivališča oz. izvor prvotnega nosilca priimka; v pisnih variantah PODVERSIC in PODBERSIG le v Gorici in na Goriškem. Prim. *Podvršček*, *Vrh*, *Vršič*.

PODVRŠČEK, s formantom *-ščak*, dalje gl. *Podvršič*. Nekaj primerov v zapisu PODVERSCEK na Goriškem.

POGACINI, gl. *Pogačnik*

POGAČNIK, s formantom *-nik*, ki označuje izvorni kraj, in sst. *pogáča*; osamljen poit. POGACINI v Ronkah.

POGLIACH, osamljen v Bagnarii Arsii (UD), je bržkone brati *Poljak* in izhaja iz sst. *polje*.

POGLIANI, POGLIANICH, gl. *Poljanič*

POHAR, zelo razširjen v ZSSP, z rezervo navajam PO-CAR v Krminu, S. Giovanni al Natisone in Trziču ter POCHER v Pavii pri Vidnu in Pozzuolu del Friuli; prim. tudi *Puhar*. Ker seže priimek *Pocar* čez Furlanijo v Ladinijo, imamo verjetno opraviti z dvema različnima priimkoma, slov. in ladinskega izvora, ki sta oblikovno sovpadla. Slov. priimek *Pohar* je madžarskega izvora (*pohár* = steklo, kozarec).

POHLEN, tako v Cervignanu, POCLEN v Trziču; ZSSP: GO, Sežana; endemičen na Krasu. Temno.

POIANI, gl. *Poljanac*

POJAN, le v Gorici, po vsi priliki briško narečno za **Poljan*; ZSSP: — , toda *Pojani* (?). Prim. *Poljanič*.

POJANAC, navaja ga Pizzagalli v zapisu POJANAZ ob poit. POIANI za Fogliano; po poreklu iz tpn. *Pojana* pri Fojdi ali *Pojane* na desnem bregu Idrije.

POKAVAC, Missio 1601 *Tomaso pocauaz* v Roncu, morebiti vzdevek, prim. Plet. *pókavec* z več pomeni, najverjetneje metonimični priimek ali vzdevek za voznika.

POLAVŠČAK, po poreklu iz Polave pri Čeplesiščih z narečnim formantom *-ščak* (knjižno *šček*), v poit. zapisu POLLAUSZACH s hiperkorekturno geminato ter POLAUSZECH v občini Podbonesec, 1725 *Palauszsch* (Trinkov koledar 1976), str. 41). ZSSP — .

POLENČIČ, patr. s formantom *-čič* iz težko določljivega atn. ali hgn.; le v Krminu. Prim. *Polenšič*.

POLENŠIČ, patr. s formantom *-šič*, dalje gl. *Polenčič*; le v poit. zapisu POLENSIG v Krminu in Trziču.

POLH, zoon., v Gorici.

POLIZNIK, Missio 1602 *Juan poliznich* v Gorenjem Tarbiju, morebiti vzdevek za sladkosnedca.

Levstikovo sodobno sporočilo

Kako malo vemo o naših velikih možeh, se največkrat zavemo, ko obhajamo kako njihovo obletnico. Tak primer je Fran Levstik. O njem vemo, da je napisal Martina Krpana, da je pomemben, ker je izoblikoval slovensko prozo in ker je utemeljitelj slovenske književne kritike. Kdo ve še kaj več o njem? Nihče ne prebira njegovih pesmi, njegovih publicističnih spisov, njegovega Popotovanja od Litije do Čateža ali Napak slovenskega pisanja.

Letos, ko obhajamo 150-letnico njegovega rojstva, je mogoče prilika, da ga ponovno odkrijemo in ovrednotimo njegovo delo. Saj v njem najdemo veliko takega, kar je tudi danes veljavno. Prav je zato, da Slovenci spet vzljubimo Levstika; o njem in njegovem sporočilu govorimo, pišemo in se obenem ob Levstiku česa naučimo. Pri tem pa se držimo njegovega naročila: **»Ohladite nas z objektivno kritiko, druge nečemo!«** Saj je trdil: **»Jaz torej ne zagovarjam niti krivične, niti strastne, niti prevzetne kritike, a še manj zagovarjam nezasluženo, nepotrebno hvalo, katera ena sama dostikrat mnogo več podre nego deset preostrih kritik.«**

Kaj pravite? Zlata vredno priporočilo tudi za današnje dni. Za naše časopise, radio, gledališče in seveda tudi za naše pesnike in pisatelje. In, zakaj pa ne? Tudi za naša športna združenja in kulturna društva. Ta bi si lahko v društvenih prostorih izobesila na steno, takoj pod Prešernovo sliko to-le Levstikovo naročilo, ki je sicer staro sto trinajst let, a še vedno nadvse primerno in pravi: **»Če hočemo, da bode iz tega društva kdaj kaj več, nego sama figura, treba delati«**. Da, dragi moji. Delati je treba, če hočemo, da bo še kaj iz nas. Vsi, stari in mladi. Za mladino naj velja tale odlomek iz leta 1863. **»Mladina mora premisliti, da nima samo ona pravice do svojih moči, ampak ves narod, vsa domovina, za katero se morajo njeni sinovi truditi, ako si ne mislijo vesti grdo ogrešiti.«** Tudi naslednje vrstice, če so veljale takrat, ko so bile napisane, imajo danes prav tolikšno, če ne še večjo vrednost. Niso pa namenjene samo mladim. Tudi drugi bi se morali potruditi v smislu teh besed: **»... slovenski jezik ni za to na svetu, da bi ga ti za uho bila. Vemo, da se stoprav učiš, in da zato dovršenega dela še ne moremo iskati pri tebi; a tudi vemo, da bi se bilo učiti in truditi vse drugače, nego se tebi hoče. Naj-**

huje dé človeku to, ker ne vidi nikjer resnobe, vse je sama igrača. Zatorej te prosimo, da se resneje uči, dokler si še mladina, a kadar sebe naučiš, potlej skušaj druge učiti.« Da ne bomo samo čez mladino govorili in uporabljali naročila »retinskega študenta«, naj velja ta stavek za naše učitelje in profesorje; naslednji pa za vse nas, ki včasih kaj napišemo. V prvem Levstik pravi: **»Slovenski jezik ne more imeti zaželene koristi, ako ga uče profesorji, ki ga sami ne znajo.«** V drugem pa pravi: **»Skoro vsi mi, kar nas piše, malokdaj vemo, jeli res dobro slovenski povedano ali ne, kar smo zapisali.«**

Znal je biti skromen, kot vidite, četudi je bil med najbolj podkovanimi slovenskimi jezikoslovci in stilisti. Dovolj je, da si ogledamo znani Wolfov slovensko-nemški slovar, ki ga je dokončal prof. Maks Pleteršnik, a katerega je prvi urejeval prav Fran Levstik in mu dal široko in znanstveno zasnovo.

Tako kot je bil s svojo besedo in delom pri-soten takrat, bi tudi danes imel veliko povedati. Ne samo v Ljubljani, tudi v Trstu, kjer je po letu 1861 preživel krajše obdobje kot tajnik Slavljanske narodne čitalnice. Sedem let po tem svojem delu v Trstu, je leta 1868 napisal v Slovenskem Narodu: **»Ne da se zakrivati, da je za zavednost slovenskega naroda še mnogo treba storiti, da kadaj na boljše pridemo.«** Po sto in še nekaj letih pa se ne da zakrivati, da se pri nas, za zavednost slovenskega naroda še vedno moramo truditi. Na žalost namreč še vedno velja, da **»Slovenski človek veruje prerad, / posebno, kar mu tujec pripoveda.«**

Levstik je poznal svoj narod, in je vedel, da niso vsi Krpani. Prav zato se je mogoče spraševal, kot se lahko tudi danes vprašamo: **»Kaj res ne moreta Slovenca dva / brez medsebojnega prepira biti / če drug ne prikimije druge-mu?«** Prav tako se mi večkrat zdi, da še danes velja Levstikova trditev, da **»Slovenci naše dobe so z ene strani še res preotrožji, a z druge strani že preveč pokvarjeni, zlasti politično. Boreč se z nepoštenimi nasprotniki se sami več ne boje nepoštenega orožja ...«** Nekaj vrstic više pa piše: **»Pri nas je treba samo povedati naj-neumnejšo geslo, ki potem med množico kakor ogenj leti od ust do ust, če je tudi še tako ne-**

dalje na naslednji strani ■

Nekatera DREVESA, med njimi prednjačita sekvoja in baobab ali kruhovec, lahko dosežejo častitljivo starost štirih do pet tisoč let.

Seveda si za določitev te njihove starosti ne moremo pomagati s pisanimi viri: tako daleč nazaj v preteklosti smo bili ljudje skoraj brez izjeme nepismeni. Precej natančno pa lahko to starost ocenimo s štetjem obročev, ki se leto za letom tvorijo v samem drevnem deblu. Za štetje ni treba posekati drevo, to delo opravi posebna sonda.

Iz naših tal ne poganjata ne baobab ne sekvoja, zato pa je najstarejše DREVO NA SLOVENSKEM tisa in sicer v Stranah blizu Postojne. Tu je uspela že pred našo priselitvijo, ko so tod hrumeli divji Huni, pred 1500 leti.

Še toliko let bo lahko rasla — upajmo, da nam in ne Hunom — če bomo lepo ravnali z njo. Znano je namreč, da tise lahko dočakajo tudi 3000 let.

Kako smo ponosni na lastne tehnične iznajdbe in pri tem pozabljamo, da nas je narava skoraj povsod prehitela!

Vzemimo na primer letalo. To je v živem svetu stara iz-

najdba. In večkratna! Pogruntal ga je izumrl plazilec pterozaver, iznašli so ga — že 150 milijonov let je tega — ptiči. Letijo pa tudi netopirji, ki niso ptiči, ampak sesalci in celo nekatere ribe!

Ptičje krilo je sploh nenadkriljivo. Ima pravo aerodinamično obliko, to je tisto obliko, ki nudi najmanjši upor in zato največji prihranek energije. Ima za način letenja, ki si ga je usvojila posamezna vrsta, ravno pravnjono velikost. Nadalje je — in v tem prekaša krila naših letal — izredno prožno in upogljivo. Zato da ne samo z obliko, ampak še drugače zmanjša energetsko izgubo, ki jo prinašajo zračni vrtinci, prepušča ptičje krilo del zračnega toka skozi perje.

In tako se (čeprav to ni tehnika, ampak veščina) ptiči okoriščajo z navpičnimi zračnimi tokovi, tako izkoriščajo celo razlike zračnega pritiska, ki obstajajo nad različnimi deli — hrbti in doli — morskih valov...!

In če se vrnemo k tehniki: padalo poznajo posebne vevice in že abe, sipam je reakcijski pogon prirojen, kolibri ni nič drugega kot miniaturni helikopter.

Čebele poznajo klimatizacijo in zaznavajo ultravijolične žarke. Ptice selivke se orientirajo po soncu, po zvezdah, po značilnostih pokrajine in kadar je vse to njihovemu očesu prikrito, kot na primer v oblačni noči, po zemeljskem magnetizmu...

Na električno se je spravila riba — električni skat, uporablja jo v obrambne namene, podobno kot cela vrsta žuželk kemično orožje.

In še to velikansko prednost izkazujejo naravne iznajdbe pred ustreznimi človeškimi: ne kvarijo celote, to pomeni spoštujejo ekologijo.

Ura na zvoniku odbije štiri, zato porabi 12 sekund. Koliko sekund bo porabila zato, da odbije polnoč?

Vsi, ki ste odgovorili 36 sekund, ste se ušeli. Pravilni odgovor je: 44 sekund.

Tako poteka sklepanje: med štirimi udarci so tri presledki, vsak od njih traja 4 sekunde. Med 13 udarci je 11 presledkov, skupno trajajo 44 sekund.

Pri računanju smo vzeli, da trajajo presledki precej več kot posamezni udarci, kar bo najbrž držalo.

Levstikovo sodobno sporočilo

pošteno, samo da pride od tiste »firme«, od koder je množica takih gesel navajena.«

Bil je torej Levstik resnično vest svojega časa. Mož, ki se je zavedal, da »Za narod delati, moči vse moške dati koristi obci / skrbi nakladati si domovinske, / dolžnost je sveta vsakemu možu.« Levstik se je držal teh svojih besed. Kljub temu so mu nekateri krivično očitali, da je izdajalec. Dobro je vedel zato, kaj je hotel povedati, ko je napisal: »Pošten človek vse laže pretrpi nego očitke, da je izdajalec svojega naroda!«

Naredil je ogromno. Zavedal pa se je, da je pred njim še veliko neraziskanega, še veliko de-

la na vseh področjih: leposlovnem, literarno kritičnem, jezikoslovnem, časnikarskem, političnem. Še veliko dela za slovenski narod, »... a moža ni, ki bi se ga lotil.« V nekem pismu pa je napisal: »Jaz bi morda bil mnogo več storil, ako bi se mi ne bilo vedno boriti.«

Prav res ni imel lahkega življenja. Preveč iskren je bil, preveč resnicoljuben, prevelik mož, da bi ga pustili živeti. Takih mož, ki znajo, četudi v slabih pogojih uporabljati svoje talente, bi potrebovali tudi danes. A, Bog ve, če se ne bi tudi danes našlo kakega Costo, človeka, ki bi imel moč, denar in oblast, ki bi tudi danes rekel: »Pogine naj — pes!« Kajti Levstik bi tudi danes zapisal: »Resnica je bila pred nebom in zemljo, resnica ostane, ko zemlja, nebesa minó«. In kot vemo, resnica večkrat boli.

Marko Tavčar

Drugi Pastirčkov dan na Opčinah

Kaplan Marjan Markežič in urednica Pastirčka gospa Ljubka Šorli-Bratuževa nagradujeta bralce Pastirčka

V nedeljo, 10. maja, je bil na vrtu Finžgarjevega doma na Opčinah Drugi Pastirčkov dan. Na srečanju bralcev in prijateljev Pastirčka so s kulturnim sporedom sodelovali mladinska zbora Kekec iz Gorice in Vesela pomlad z Opčin, ansambel Galebi, igrala skupina iz Mačkolj in čarodej. Pastirček je ob tej priložnosti nagradil nekatere otroke

skaj zboru Kekec iz Gorice in Vesela pomlad z Opčin, ansambel Galebi, igrala skupina iz Mačkolj in čarodej. Pastirček je ob tej priložnosti nagradil nekatere otroke

Nastop otroškega zbora Kekec iz Gorice na drugem Pastirčkovem dnevu

JURE ŠTAVAR — 80-letnik

V Trstu je v začetku aprila praznoval osemdesetletnico znani slovenski tiskar Jure Štavar. Pred upokojitvijo je dolgo let vodil tiskarno Graphis v ulici sv. Frančiška, kjer smo do ukinitve podjetja tiskali tudi našo Mladiko. Gospodu Štavarju želimo še na mnoga leta!

FOTOGRAFSKI NATEČAJ

Briški fotoklub razpisuje v okviru festivala domače glasbe, ki bo v Števerjanu 4. in 5. julija, fotografski natečaj na temo »Ženska in delo«. Kdor želi sodelovati na natečaju mora poslati 3 črno-bele posnetke formata 30x40 na naslov BRIŠKI FOTOKLUB, Trg Svobode 6, Števerjan (Gorica), do 13. junija.

SPOMIN NA LOJZETA BRATUŽA

Slovenska skupnost se je 30. aprila in 2. maja, najprej v Trstu, nato pa v Gorici spomnila 40-letnice oboroženega odpora primorskega ljudstva proti fašizmu. Proslave v Podgori pri Gorici, ki je bila v počastitev spomina Lojzeta Bratuža, prve žrtve fašizma na Goriškem, se je udeležil tudi predsednik deželne vlade Comelli. Spominski govor pa je imel deželni svetovalec Štoka.

† NADA KONJEDIC

V goriški bolnišnici je na Veliko noč umrla časnikarka Nada Konjedic. Rodila se je v Plaveh pri Kanalu pred 73 leti, po dokončanih študijah pa je bila v službi pri »Slovincu«. Po vojni je živela v Gorici, kjer je kljub hudi bolezni, spremljala ustanovitev raznih verskih organizacij. Zelo veliko je prevajala za radio Trst A.

JE SLOVENCEV 1.883.764?

Po najnovejših podatkih je v Sloveniji 594.581 gospodinjstev oziroma 610.719 stanovanj, v katerih živi 1 milijon 883.764 prebivalcev.

SVETKO GRGIČ — 50-letnik

9. maja je praznoval petdesetletnico ravnatelj Glasbene matice v Trstu in zborovodja Svetko Grgič. Glasbo je študiral v Ljubljani, po končanih študijah pa se je aktivno vključil v tržaško glasbeno življenje.

Tržaški verniki na Brezjah

25. aprila se je 900 tržaških vernikov zbralo na Brezjah, kamor so poročali skupaj s svojim škofom, ki je v

brezjanski cerkvi somaševal z ljubljanskim škofom Leničem in tržaškimi duhovniki.

Tržaški romarji pred brezjansko cerkvijo

10 LET MLADINSKEGA DOMA BOLJUNEC

V sredo, 22. aprila, so se s posebno proslavo spomnili 10. obletnice Doma Boljunc. Pri kulturnem programu so sodelovali domači otroški in ženski zbor, učenci glasbene šole in dekleški zbor iz Mačkolj. Odprli so tudi razstavo o preteklem delovanju mladinskega doma v Boljuncu.

NAGRADA IZ

»ČERNETOVEGA SKLADA«

Letošnjo nagrado iz »Černetovega sklada« je odbor sklada podelil Zvezi cerkvenih pevskih zborov na Trža-

LEPA SI, ZEMLJA SLOVENSKA

Ob 90-letnici profesorja glasbe in mojstra planinske fotografije Janka Ravnika je Mohorjeva družba v Celju izdala tristo strani obsegajočo knjigo Ravnikovih barvnih fotografij z naslovom »Lepa si, zemlja slovenska«. Prodajo tega dela pa je Mohorjeva družba odstopila župnijskemu uradu v Ankaranu za gradnjo nove župne cerkve.

škem. Nagrado je na prireditvi v Peterlinovi dvorani ob prisotnosti Černetovih sester izročil Saša Martelanc. Za ZCPZ pa jo je sprejel prof. Humbert Mamolo. Slovesnost je sklenil rojanski cerkveni pevski zbor.

Prof. Humbert Mamolo se zahvaljuje za nagrado iz Černetovega sklada

Zimska sezona DSI se izteka

Ponedeljkovni večeri Društva slovenskih izobražencev v Trstu se bodo z junijem prenehali zaradi počitnic. Zaključek redne zimske sezone pa ne pomeni konec dela za člane in odbornike, ki bodo morali prav v teh dneh pripraviti 16. študijske dneve Draga 81. V pripravi je že zbornik lanskih predavanj, ki bo v kratkem izšel, z našo prihodnjo številko pa bo izšel tudi bilten Draga s sporedom letošnjih predavanj. Kot znano, bo letošnja Draga v soboto, 5. in nedeljo, 6. septembra. Tiskovna konferenca in srečanje s predavatelji pa bo v petek.

V aprilu je DSI imelo na sporedu sledeče večere: 6. aprila je predaval časnikar Franc Jeza ob 40-letnici nacifašističnega napada na Jugoslavijo; v ponedeljek, 13. aprila je v pripravi na velikonočne praznike predaval župnik Lojze Župančič o sv. Sindonu.

UMRL JE dr. MERŠOL

15. februarja je umrl v Clevelandu dr. Valentin Meršol. Rojen je bil leta 1894 v Radovljici, že pred vojno pa je zaslovel kot odličen zdravnik, saj je bil primarij bakteriološkega oddelka ljubljanske bolnišnice, nekaj časa predsednik Zdravniškega društva v Sloveniji ipd. Slovencem po svetu je ostal v hvaležnem spominu predvsem zaradi dela v prvem obdobju begunstva. V Vetrinju je bil vodja civilnega taborišča. Po vračanju domobrancev v Jugoslavijo je odločno nastopil v bran ostalih beguncev, ki so jih mislili zavezniki tudi izročiti Titu.

† Gospa EMA TOMAŽIČ

20. maja je v Trstu po krajši bolezn umrla gospa Ema Tomažič, katere ime bo ostalo spoštljivo zapisano v analih slovenskega trpljenja in ponosa. Kar štiri najdražje ji je ugrabila druga svetovna vojna: sina Pinka so 1941 ustrelili fašisti, hčerko Danico in njenega moža Stanka Vuka 1944 došle še neugotovljeni zločinci, mož Pepi pa je izdihnil kmalu zatem med letalskim bombardiranjem. Pokojnica je ob nikoli ugasli bolečini ostala srčno trdna sredi slovenske skupnosti, ki jo ohranja v hvaležnem in častnem spominu.

Predsednik Comelli na našem sedežu

V soboto, 2. maja, je predsednik deželne vlade Furlanije-Juljske krajine Comelli obiskal v spremstvu deželnega svetovalca Slovenske skupnosti Štoke nekatera naša društva in ustanove. V Trstu je najprej bil gost Slovenske prosvete, kjer so ga sprejeli nekateri odborniki te organizacije in mu razkazali prostore, v katerih se od-

vija živahno kulturno življenje nekaterih osrednjih tržaških kulturnih organizacij, nato pa se je odpeljal v Gorico, kjer si je ogledal Katoliški dom in prisostvoval svečanosti v spomin na Lojzeta Bratuža v Podgori. Zvečer je predsednik Comelli končno otvoril še nove prostore števerjanske občine.

Predsednik Comelli na sedežu SP; od leve dr. D. Štoka, predsednik Comelli in ravnatelj prof. M. Šah

Srečanje mladih z dansko manjšino

Kot vsako leto je bil tudi letos pred Veliko nočjo manjšinski mladinski seminar Federalistične unije evropskih narodnostnih skupnosti (FUENS), in sicer v mladinskem domu Christianslyst v Severni Nemčiji. Gostila nas je danska manjšina v ZRN. Organizacija FUENS združuje veliko narodnih manjšin v Zahodni Evropi. V mladinski komisiji FUENS je, kot znano, vključena tudi mladinska sekcija Slovenske skupnosti, ki je lani priredila tako mednarodno srečanje v Dragi pri Trstu.

Mladinsko sekcijo SSK smo predstavljali Marjan Brecelj, Silvia Callin in Ivo Jevnikar.

Tako smo na nedeljo, 11. aprila, jutraj odpotovali z vlakom s tržaške železniške postaje na dolgo in naporno pot. Prvi postanek so bile Benetke, kjer smo se vkrcali na železniški voz, katerega nismo zapustili do prihoda v München. Peljali smo se mimo Vicenze, Verone, Bocna, Brennerja, Innsbrucka in končno Münchna. Čas je v vlaku hitro mineval, saj smo se znašli v prijetni družbi. K nam sta namreč prisledli priletni nemški gospe, ki sta se od prvega do zadnjega trenutka neprekinjeno pogovarjali. V Bocnu smo s posebnimi občutki opazovali, kako so vsi napisali dosledno dvojezični. V Münchnu smo po dolgem iskanju le našli spalne kupeje in kljub toploti in ropotu nemudoma zaspali. Naslednje jutro smo dospeli v čudovito severno pristanišče Hamburg. Po pristnem nemškem zajtrku smo imeli toliko časa, da smo si ogledali nekaj zanimivejših točk mesta. Ogledali smo si deželno palačo, ki je zgrajena v tipičnem gotskem slogu, stolnico, razgledni stolp ipd. V popoldanskih urah smo odpotovali iz vlemesta in se vozili po enoličnem nižinskem svetu. Med potjo smo se kratek čas ustavili v Kielu, od koder smo po dveurni vožnji le prispeli na cilj, to je v vas Süderbrarup, od koder ni daleč do mladinskega centra Christianslyst.

Literarna nagrada VSTAJENJE

Komisija literarne nagrade VSTAJENJE je podelila nagrado za leto 1980 prof. Pavletu Merkùju za knjigo SLOVENSKA PLEMIŠKA PISMA. Podelitev nagrade je bila v ponedeljek, 27. aprila, v Peterlinovi dvorani na izrednem večeru DSI. Utemeljitev nagrade je podal prof. Martin Jevnikar, o delu prof. Pavleta Merkùja pa je spregovorila prof. Marija Cenda-Klinc. Denar za nagrado v znesku 500.000 lir je poklo-

nila Hranilnica in posojilnica na Opčinah.

Dr. ANTON KACIN — 80-letnik

25. maja je praznoval 80-letnico znani kulturni in javni delavec, nekdanji ravnatelj slovenskega učiteljskega v Trstu dr. Anton Kacin. Ob visokem jubileju mu želimo še na mnoga zdrava in plodna leta.

Prof. Pavle Merkù se zahvaljuje za nagrado Vstajenje. Za njim prof. Jevnikar

Na kraj srečanja smo dospeli kot ena izmed prvih skupin. Tako smo bili prisotni ob prihodu ostalih. Srečali smo stare znance, s katerimi smo že prejšnja leta navezali prijateljske stike. Prvi večer je potekal v veselem in prijateljskem vzdušju.

Torek je bil posvečen izključno predstavitvi manjšine gostiteljice. Predavanja so bila v nemščini z le delnimi prevodi v angleščino. Na srečo pa so nam prevajali koroški Slovenci. O položaju danske manjšine v Nemčiji smo lahko poslušali tri predavanja: o mladinski organizaciji SdU nam je poročal predsednik te zveze, o samostojni politični stranki SSW nam je govoril deželni poslanec Mayer, o šolstvu učitelj Andreassen. Vtis, ki smo ga imeli, je, da manjšina uživa precej pravic. K temu moramo pripomniti, da so Danci v Nemčiji politično enotni in nimajo občutkov manjvrednosti do nemške večine. Značilno za njihov šolski sistem pa je, da so šole popolnoma zasebne, čeprav prejema jo bodisi nemško (30-odstotno) bodisi dansko (70-odstotno) finančno podporo.

Tema letošnjega seminarja je bila posvečena šolskim razmeram posameznih manjšin. Prisotne manjšine so

bile: Frizijci v Nemčiji, Frizijci na Holandskem, Nemci v Franciji, Nemci na Danskem, Danci v Nemčiji, Nemci v Belgiji, Flamci v Belgiji, Valonci v Belgiji, Hrvati v Avstriji, Retoromani v Švici, Slovenci v Avstriji in Slovenci v Italiji. Naše predstavništvo je porazdelilo med prisotne poročilo o splošnem stanju in zahtevah naše narodne skupnosti. Ustno pa smo podrobno prikazali šolski položaj, od zgodovinskih podatkov do položaja v Benečiji, od bojkota volitev v šolski okraj do slovenščine na univerzi.

Po raznih predstavitvah lahko primerjamo položaj posameznih manjšin. Ugotovili smo, da manjšine, ki imajo podporo matične domovine, uživajo razmeroma več pravic kot skupnosti, ki nimajo za sabo samostojne države.

Tretji dan je bil posvečen celodnevni izletu. Obiskali smo področje, kjer živijo Frizijci, to je severni narod germanskega izvora. V njihovem inštitutu smo imeli priložnost spoznati njihovo zgodovino in sedanje stanje. Obiskali smo tudi bližnji predel na Danskem, nasipe na obali Severnega morja in značilne mlina na veter. Ravnina preide večkrat pod morsko gladino, zato je bila tako v preteklosti kot v sedanjosti nevarnost

poplav in opustošenja. Med drugim lahko povemo, da je najvišji »hrb« v tisti pokrajini visok 45 metrov.

Zvečer nas je pričakala folklorna skupina iz Flensburga s tipičnimi starodavnimi danskimi nošami. Po sporedu smo tudi sami imeli priložnost, da zaplešemo z njimi. Zabavno nas je bilo gledati, kako smo skušali popačeno in neokretno slediti njihovim korakom. Kajti njihovi ljudski plesi so povsem različni od naših polk, valčkov itd. V četrtek je bil na sporedu občni zbor, na katerem se lanski odbor ni spremenil. V njem je v vlogi podpredsednika tudi predstavnik mladinske sekcije SSK.

Poslovilni večer je potekal v veselem vzdušju. Vsaka manjšina je predstavila značilno pesem in razmnožena je bila posebna »Fuensova pesmarica«. Med drugim se je naša »Že dolgo nismo pili ga« s spremnim praznjenjem kozarcev izkazala kot uspešnica večera. Večerjo nam je ponudila danska krovna kulturna organizacija v Nemčiji SSV.

Prehitro je prišel dan odhoda in morali smo se posloviti od starih in novih prijateljev z obljubo in upanjem na bližnje snidenje!

Silvia in Marjan

JOŽKO ŠAVLI

Razprava

Ketlaška karantanska kultura

Na začetku letošnjega leta je bila odprta v galeriji Arkade v Ljubljani dalj časa zanimiva razstava pod imenom »Germani, Avari in Slovani v Spodnji Avstriji«. Zanimivo in nadvse pomembno razstavo so uredile pristojne ustanove omenjene avstrijske zvezne dežele in so jo prenesli v Ljubljano iz Avstrije.

Kar zadeva njeno tehnično stran, je treba priznati organizatorjem vso sposobnost. Nekaj drugega pa je tolmačenje njene vsebine. Že iz samega naslova se kaže obrnjeno časovno zaporedje, z Germani na prvem mestu. Še bolj nejasni pa sta sami oznaki »Germani« in »Slovani«, ki opredeljujeta samo jezikovne skupine, ne pa narodov. Prva oznaka bi namreč, natančno vzeto, pomenila, da se od Sp. Avstrije pa do Skandinavije in Francije razteza prostor z enotnim narodom in kulturo; v drugem primeru pa naj bi nek slovanski narod podobnih značilnosti segal od Alp pa vse do Urala.

Ker pripadajo najdbe, ki so na razstavi prikazane, ketlaški materialni in je ta na prostoru vzhodnih Alp

trajala od 8. do 11. stol., v obdobju, na ozemlju slovenske države Karantanije, omenjene kulture ni mogoče označevati kot splošno slovanske. Pa tudi njenih nosilcev slovenskih Karantancev samo kot »Slovanov«, češ da se Slovenci takrat še niso bili izoblikovali. Zgodovinski viri omenjajo že za leto 620 Karantanijo pod vladno kneza Valuka (Valucus). Oblikovan pa je bil tudi slovenski jezik. Že njegova dvojina priča o tem. Ker je drugi slovanski jeziki, torej »Slovani« nimajo, naj bi jo Slovenci zadobili šele v 10. stol., ko naj bi se izoblikoval naš jezik? V resnici pa nam jezikovne vede odkrivajo, da so prastari jeziki s spreminjanjem le izgubljali sklanjatev, dvojino in druge slovnične oblike. Če smo Slovenci dvojino ohranili iz pradavnine, pomeni, da smo imeli izoblikovano narodno in jezikovno identiteto že v obdobju Karantanije.

Za obdobje te države, oz. za njen zgodnji čas je torej značilna *ketlaška kultura*, ki nosi ime po najdišču Kottlach (verjetno Kotle) pod Semmeringom, na spodnje-av-

strijski strani, blizu večjega kraja Glognitz (najbrž Kladnica). Nasledila je bila starejšo materialno kulturo, imenovano »*keszthellyska*«, po najdiščih v vasi Keszthelly ob Blatnem jezeru v Panoniji. Pod vplivom nemških piscev se je v primeru te materialne kulture razširilo gledanje, da gre za »avarsko-slovansko« kulturo. Toda takšna opredelitev je kaj malo zanesljiva, zakaj Avari so bili konjeniško ljudstvo z nomadsko kulturo, usmerjeni v ropanje in vojne pohode; Slovenci (ne »Slovani«) v Panoniji pa so bili kmečko ljudstvo, z bogato kmečko kulturo in organizacijo, ki je težila po obrambi doma in polja. Vsebinsko torej čisto različni kulturi, ki lahko tudi živita ena poleg druge, a jih je le na papirju mogoče označiti kot eno, »avarsko-slovansko« kulturo. Ker nomadska kultura ni ukoreninjena na določenem ozemlju, je po porazu Avarov po Karantancih in Furlanih (Lango bardih) leta 795 zatonila in z njo tudi sam avarski narod. Nasprotno pa Slovenci na panonskem prostoru razvijejo novo materialno kulturo, ki jo imenujejo »*belobrdsko*«, po nahajališčih pri Belem brdu, blizu današnjega Oseka. Ta kultura se pojavi nekoliko kasneje kot ketlaška, kar se sklada s časovnim porazom Avarov v Panoniji. Razširila pa se je vse do Tise, v Nitro (na Slovaško) in segla celo v Bolgarijo.

Vse omenjene kulture, keszthellyska, ketlaška in belobrdska torej niso (splošno) slovanske, ker nimajo nič opraviti na ozemlju onstran Karpatov in obsegajo samo ozemlje vzhodnih Alp in Panonije, kjer izkazuje prebivalstvo že za najzgodnejši zgodovinski čas izrazito samostojne značilnosti. Le-te je nemško zgodovinopisje, jezikoslovje pa tudi arheologija v svojih spisih namerno prezrlo, ker v svojem velenemškem zanosu pač ni hotelo priznati, da ima skromen in nevelik narod Slovencev tako izrazito zgodovinsko in kulturno identiteto v primeri z Nemci. Iz nemških spisov so se trditve prevzemali drugi raziskovalci, tudi slovenski. Povzemati je pač manj zamudno in ni se treba boriti za priznanje novih ugotovitev nasproti tistim, ki so že splošno osvojene. In tako se še danes ponavlja oznaka »Slovani«, tudi v primerih, ko gre samo za Slovence. Zaradi panslovanskih pojmovanj še iz časov čitalništva pa se med nami tudi komaj kdo zave, kako perfidno nam s tem izničijo prastaro narodno identiteto.

PRVINE SLOVENSKE SAMOBITNOSTI

Ketlaška kultura je poleg ustoličevanja, cirilmetodijske prosvete in samega slovenskega jezika ena najbolj značilnih prvin slovenske samobitnosti v zgodovini.

Značilno zanjo je, med drugim, gradnja utrd oz. utrjenih gradišč, dobro razvito cerkveno stavbarstvo, ki ima vklesano *pleteninasto okrasje*, značilno za karolinško obdobje in kaže precejšen vpliv Ogleja in furlanskih delavnic. Dobro razvito je bilo tudi *lončarstvo*. Karantanci so bili marljivi poljedelci in živinorejci, pa tudi čebelarji. Znali so tudi plesti in tkati. Kopali so sol in rude. Izkopavanje železove rude na štajerskem Erzbergu, ki je bilo po odhodu Rimljanov opuščeno, so obnovili okoli leta 712.

Najdbe iz tega časa imajo, v primeri z drugimi, sicer manj orožja — *ostroge, meči, bojni noži*... To pa seveda ne pomeni, da Karantanija ni bila tudi vojaško dobro organizirana, zlasti še, če je okrog dvesto let vzdržala

napade Avarov in kasneje Madžarov, čeprav v povezavi z drugimi deželami pod Franki.

Ketlaška najdišča so precej bogata na okrasju in simboliki: *zaponke* (fibule), *luničasti uhani*, *ogrlice*, *stekleni biseri*, *broše* ipd.

Simbolika na najdbah obsega naslednje oznake: *roze-ta*, *lilija*, *križ* (grški, malteški in drugih vrst), nadalje *Jagnje božje*, *golob*, *drevo življenja*. Med temi motivi izstopata zlasti *panter*, mitološka žival v srednjem veku, največ v najdiščih v Köttlachu in po gornjem Štajerskem. Panther spada tudi v antično mitologijo.

Številna imena voda in krajev na območju starega Norika tj. vzhodnih Alp in tudi Spodnje Avstrije dopuščajo verjetnost, da smo bili Slovenci na tem prostoru avtohtono ljudstvo, dasi se nemški in avstrijski pisci še

VLADIMIR KOS

Jutro, ki ga ne bo nikoli več nazaj

*Začetek davi končane pesmi:
jutro v zelenkastem brokatu
pod vlaka kolesi.
Kri kamelij
čez tlak.*

P.S. Pesem ima 31 zlogov in edino število spominja na japonsko pesniško obliko 31 zlogov, ki ji pravimo *tá-n-ka*. In kar zadeva kamelije: njeni cveti takorekoč zdrknejo z vej in potem leže kakor kaplje.

posebej trudijo, da bi ta imena spravili v zvezo s Kelti. Tudi ime Karantanija naj bi prihajalo od keltskega kar-pečina. Toda potem bi morala ta osamljen primer spremljati še množica drugih keltskih imen, ki bi potrjevala keltski značaj starega Norika. Teh keltskih imen pa ni, zato pa so toliko številnejša slovenska. Tudi Tulln, npr. ime kraja in široke kotline za Dunajem, prihaja od slovenskega Dolina, kar avstrijski pisci tudi priznavajo. Gora Ötscher bi bila po mnenju nekaterih Oče, za reke Pielach, Piesting, Triesting itd., iz katerih se nam jasno kažejo slovenski pomeni Bela, Peščnik, Trstenik... Zgodovinski viri nazivajo Slovence pogosto Vendi ali Vindi. Je samo naključje, da se že rimski tabor na mestu današnjega Dunaja imenuje Vindobona, torej po Vindih? Bližnje rimsko mesto ob Donavi pa je nosilo ime Caruntum, kar očitno spominja na Karne oz. na Karantanijo. Noriško oz. vendsko prebivalstvo je ohranilo pod keltsko zasedbo in, kot kaže, tudi pod rimsko, svoj jezik in značaj. Noben zgodovinski vir ne navaja prihoda Slovencev v te kraje za 6. stoletje, kot so tudi v tem primeru sklepali nemški pisci in zanesli to navedbo v zgodovinske spise kot dejstvo. Po njih pa jo povzemajo drugi. Seveda pa ni izključiti možnosti, celo verjetnosti, da je prišlo v zgodnjem srednjem veku do novih naselitvev v Karantanijo. Toda očitno ne tako močnih, da bi bistveno predrugačile njen vendski — slovenski značaj, ki ga je ohranila še izza časov pred Kelti in Rimljani.

MARTIN JEVNIKAR

Janko Messner: Fičafajke grejo v hajke

Znani koroški pisatelj Janko Messner se je leta 1971 uveljavil z zbirko novel iz koroškega življenja **Skurne storije**, tri leta pozneje pa s polemičnima knjigama **Iz dnevnika Pokržnikovega Lukana** in **Zasramovanci... združite se!**. Leta 1980 pa je izšla v Celovcu v Prežihovi knjižnici zbirka njegovih puščic in satir v verzih pod naslovom **Fičafajke grejo v hajke**. Gre za ponatis iz lista Kladivo.

Na ovitku je knjiga, ki šteje 80 strani, takole predstavljena: »To so slovenske puščice v slovenske ljudi na Koroškem, v neke "predstavniške" člane naše narodne skupnosti. Ta sicer ni kdove kako velika, vendar je to ne ovira, da ne bi razvila v sebi raznih karierizmov, koristolovstva, spletkarjenja, mešetarjenja za kulisami, posebno pa klečeplazenja, skratka gnilobe, ki jo tovariši in gospodje bolj ali manj spretno pokrivajo z lažnim narodnjakarstvom in profesionalno borbenostjo«.

Po Prešernu je zapisal za Predgovor in zagovor fičafajk:

»Naj misli, kogar fičafajke bi zadele,
da ribe zmeraj so pri glavi zasmrdele.«

V lastnem »pidlču« pa pravi, da se je rodil kot strelec, če pa je koga nedolžnega zadel, naj ne zameri: »fičafajko naj izdere,/pa jo vame koj pomeri«. V prvem — Pidlč slovenskih koroških kamaleontov — obtožuje voditelje, da so se nekoč borili proti komunizmu, zdaj jemljejo komunistični denar, kupujejo limuzine, se bojujejo brez ljudstva in se klanjajo zveznemu kanclerju. Ni več vrlin, narodnega ponosa in zvestobe. Ta »pidlč« ima obliko Prešernove Glose.

V prvem delu je 26 »pidlčev«, v katerih proži puščice ali fičafaje v vidnejše koroške predstavnike slovenske skupnosti, ki niso člani Komunistične partije Avstrije. Na vrsti so predsednik Zwitter, podpredsednik in župan Hansi Ogris, urednik Koroške kronike, predsednik koroške katoliške kulture, predsednik pri slovenskih maturah na zvezni gimnaziji za Slovence, generalni sekretar Narodnega sveta koroških Slovencev Varaš in vrsta drugih. Ker koroških razmer ne poznam, ne morem soditi o vsebinski upravičenosti očitkov. V glavnem očita Messner vsem, da se borijo proti komunizmu, da je njihovo rodoljubje koristolovsko, da sprejemajo denar od vsepovsod, da se prilizujejo Avstrijcem in Jugoslovanom, da se dekleta ponemčjujejo in podobno.

Messner bi rad več akcije slovenskih voditeljev, kar vidimo v Pidlču razmišljajočega mladega koroškega Slovenca, ki ga takole sklepa:

»Sram me je, ker nismo prav nič radikalni,
kakor zmerjajo v koroški nas deželi,«

sram, da nismo ekstremisti solidarni,
ki pravice svoje sami bi si vzeli! ...«

V drugem delu je **Balada o pogrebu Herra von Puksa**, ki opeva grotesken pogreb predstavnika avstrijskega nacizma z govori in petjem, po svečanostih pa mrtvec vstane in gre v življenje. Pesnik je hotel povedati, da sta avstrijski nacizem in fašizem preživel lastno smrt. Pesem je objavil leta 1970 v Kladivu in so jo že štirikrat uglasbili in prevedli v nemščino. Vsebina in zgradba sta zelo učinkoviti.

V tretjem delu je pet »krščanskih pesmi«, v katerih Messner napada kristjane, češ da se skrivajo za križ in iščejo lastne koristi, psujejo komuniste, tožijo, da je malo duhovniškega naraščaja, neki salezijanec odira ljudi. Na koncu so še štirje Songi, posvečeni dekletom in z narodnim jedrom.

Janko Messner: Kärntner Heimatbuch

Druga Messnerjeva knjiga, ki je izšla leta 1980, ima naslov **Kärntner Heimatbuch**. Založilo jo je ZTT v Trstu, natisnila tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani, namenjena pa je koroškim Nemcem in drugim Avstrijcem.

Gre za Messnerjev lastni prevod leposlovnih črtic, ki jih je priobčil v **Skurnih storijah** in v **Mladju** in so zbudile zaradi pripovedne in izpovedne sile splošno priznanje, in za **Slike iz mojega življenja**, ki so izšle v drugi izdaji Skurnih storij (Mladinska knjiga 1975). Tako prinaša knjiga najboljše, kar je Messner ustvaril.

V spremnem listu v slovenščini piše avtor, da »v teh besedilih ne gre za prazniško literaturo, temveč za razmišljanje o nekih življenjskih razmerah nekega prostora: o nesvobodnem življenju koroških Slovencev znotraj druge avstrijske republike. To razmišljanje skušam sprožiti v NEMŠKO govorečem bralcu z literarnimi sredstvi in s kar se da objektivno porazdelitvijo luči in teme ...«

Knjigi je napisal toplo spremno besedo Peter Turrini in pokazal, kako težko je biti v Avstriji slovenski pisatelj, ker »hočejo danes nacistično-fašistični domovinski hlapci na Koroškem vse slovensko iztrebiti«.

Če bo knjiga kakega Avstrijca prepričala o slovenskih pravicah na Koroškem, je vredno, da je izšla.

(se nadaljuje)

Mladi tržaški glasbeniki - gostje v Kulturnem domu v Trstu

V ponedeljek, 13. aprila, je v Kulturnem domu v Trstu izven abonmajске sezone GM gostoval simfonični orkester ljubljanske glasbene akademije. To je ansambel, ki je v Trstu gostoval prvič. Igral pa je pod vodstvom tržaškega dirigenta Stojana Kureta, absolventa dirigentske šole Antona Nanuta. Stojana Kureta že poznamo kot pianista, gojenca tržaške Glasbene matice, zadnja leta pa tudi kot dirigenta mladinskega zbora Glasbene matice. Diplomski nastop mladega dirigenta je bil zanesljiv in prepričljiv in številno in mlado občinstvo ga je po pravici nagradilo z burnim ploskanjem. Pravzaprav lahko rečemo, da je kvaliteta izvedbe rasla iz skladbe v skladbo, svoj vrhunec pa je dosegla na koncu s prvo Beethovnovno simfonijo. Po nekoliko negotovem začetku z Boccherinijevim koncertom za violončelo in orkester, je orkester že v suiti Pulcinella Igorja Stravinskega (ne glede na kvaliteto glasbe same) zazvenel prepričljivo in polno. V drugem delu je bila najprej na sporedu Žalna glasba slovenskega sodobnega skladatelja Daneta Škerla. Solist-pozavnist Stanko Vavh, dirigent Kuret in orkester so predstavili zrelo izvedbo zahtevne skladbe, ki posega tudi po najnovejših stilnih prijemih. Za-

ključek koncerta in njegov višek je bila prva simfonija Ludwiga van Beethovna, ki jo je orkester pod Kuretovim vodstvom izvedel enovito, dinamično in muzikalno. Pri tem je treba pohvaliti tudi mladi orkester, ki je dokazal, da se lahko v marsičem kosa tudi s profesionalnimi sestavi. Bil je torej lep uspeh orkestra, predvsem pa Stojana Kureta, kateremu želimo še obilo podobnih uspehov.

Dne 23. aprila sta za zaključek koncertne sezone GM poskrbela violinist Črtomir Šiškočič in pianist Cornelius Frowein. Šiškočič, ki se po končanem študiju na tržaški Glasbeni matici izpopolnjuje v Kölnu pri Igorju Ozimu, je pri nas že dobro znan koncertant. Tudi tokrat je potrdil, da se razvija v zrelega violinista. To je po-

kazal predvsem v drugem delu koncerta z Mozartovo in Schumannovo sonato in pa z Ravelovim Bluesom. Precej številno občinstvo pa je bilo tokrat navdušeno tudi nad spremljevalcem, pianistom Froweinom. Mladi Frowein, ki prav tako študira v Kölnu, je pokazal pri igri izredno natančnost in delikaten udarec, kakršnega redkokdaj slišimo. Mislim, da je GM s tem koncertom dobro zaključila svojo letošnjo koncertno sezono. Sedaj, ko je čas načrtovanja, bi bilo morda treba misliti ne samo na bodoče programe, ampak tudi na kake nove oblike pridobivanja novih poslušalcev, predvsem pa šolske mladine. Vzgoja poslušalcev je pravzaprav enako važna kot vzgoja izvajalcev.

Tomaž Simčič

Vinko Beličič: Leto borove grizlice

Nova zbirka črtic Vinka Beličiča je pred mano. Le kratko misel bi rada izrazila v tem trenutku, ko se v izvirni, zgoščeni izraznosti in klenem jeziku vrstijo pred mano življenjski utrinki človeka, ki ga je usoda iz Bele krajine vrgla na kraško planoto.

Izredno blizu so mi te črtice, saj se avtorja spominjam kot profesorja slovenščine in pozneje eno ali dve leti kot kolega; in iz tega slednjega obdobja je Leto borove grizlice: šolsko okolje, zasedba, življenje v profsorski zbornici, v razredu, in nazadnje slovo od šole... da, vsi ti trpki trenutki se prepletajo s prijetnimi spomini, ko avtor z mislijo pohiti v Belo krajino in naroči prijatelju, naj obišče njegove doma, ali pa, ko se sreča z znancem, ki živi onkraj Oceana; pa spet trenutek bolečine: smrt

najdražjega prijatelja. To so Beličičeve črtice, ob katerih me tu pa tam spreletava srh, ko čutim, da je človek, potem ko je trideset let trdo gural in se žrtvoval za slovensko šolo, globoko razočaran, razočaran nad mladino, kateri je samozavestno vli-val ljubezen do materinega jezika, razočaran nad kolegi, prijatelji, s katerimi je delil hude in prijetne trenutke življenjske poti. Pa vendar, mislim, je to človek, ki ga vihar ni omamizma črpal pogum iz vere, iz naja, ki je v trenutkih življenjskega pe-rave, iz svojih idealov, katerim je o-stal (in ostaja) zvest celo življenje, človek, kateremu danes lahko izrečemo hvala za vse, kar nas je naučil v šolskih letih, hvala za obogatitev slovenske umetniške besede.

Majda Cibic

MARJAN FERTOT

Bibliografija slovenskega tiska v Italiji

ATTI: CONFERENZA SUI GRUPPI ETNICO LINGUISTICI DELLA PROVINCIA DI UDINE, 5-6 maggio 1978. - [Udine : Chiandetti Editore, 1980]. - 643 str.; 24 cm. Besedilo v ital., slov., furlan., nemščini.

BELIČIČ Vinko. Prelistavanje poldavnine / Beličič Vinko. - Gorica : Goriška Mohorjeva družba, 1980. - 104 str.; 21 cm.

BELLOMI Lorenzo. Vera in kultura za svobodnega človeka / Lorenzo Bellomi ; Prvo predavanje na

XV. študijskih dnevih Društva slovenskih izobražencev. - [Trst : Društvo slovenskih izobražencev, 1980]. - 9 str. ; 30 cm. Strojep. avtogr.

BENEŠKI KOLEDAR: LIETO 1981. - Udine : Beneški duhouniki. Skupina »Dom«, 1980. - 13 f. : ilustr. ; 21 x 44 cm.

Supplemento al Dom - verski list - del mese di dicembre 1980 (Poleg koledarskega dela so življenjepisi velikih beneških mož in rubrika Naši duhouniki)

- BOTANIČNI VRT CARSIANA** : uvod v kraško floro in vegetacijo / L. Poldini ... et. al. ; [prev. Borut Kodrič]. - [Trst] : Tržaška pokrajinska uprava, [1980]. - 254 str., 23 str. barv. pril. ; 18 cm. prevod dela : Carsiana giardino botanico. Introduzione alla flora e alla vegetazione del Carso.
- BUSCH WILHELM: PICKO IN PACKO** / Wilhelm Busch; Prevedla Svetlana Makarovič; [Ilustr. Wilhelm Busch]. - [Trst: Založništvo tržaškega tiska; natisnila tisk. Ljudske pravice v Lj. 1980]. - (42) str., 2 gramof. plošči; 20 cm
- BUTKOVIČ Drago**. Slovensko-latinski slovar k vajam v Latinski skovnici in vadnici Vere Semenič-Bedenko / Drago Butkovič. - Trst : [Ufficio Scolastico Regionale di Trieste], 1980. - 413 str. ; 18 cm.
- CARTA TURISTICA COMUNE DELLA REGIONE AUTONOMA FRIULI-VENEZIA GIULIA** (Italia), del Land Federale della Carinzia (Austria), della R.S. della Slovenia e della R.S. della Croazia parte occidentale (Jugoslavia) = Gemeinsame Fremdenverkehrskarte der Autonomen Regiona Friaul-Julisch Venetien (Italien), des Bundeslands Kärnten (Österreich), der SR Slowenien und SR Kroatien-Westlicher Teil (Jugoslawien) = Skupna turistična karta Avtonomne dežele Furlanije-Juljske krajine (Italija) Zvezne dežele Koroške (Avstrija), SR Slovenije in SR Hrvatske - zahodni del (Jugoslavija) = Zajemniška turistična karta Avtonomnog Regiona Furlanija-Juljska krajina (Italija), Savezne pokrajine Koroške (Austria), SR Slovenije i zapadnog dijela SR Hrvatske (Jugoslavija). - Trieste : [Assessorato della Pianificazione e del Bilancio - Regione Autonoma Friuli-Venezia Giulia], 1980. - 2 snopiča, 1 zvd. = 1 mapa.
- (1) Relazione. 46 f. ; 30 cm. Strojep. avtogr. Samo v ital.
 - (2) Tabelle. 17 str. ; 30 cm. Strojep. avtogr. Besedilo v ital., slov., hrvaščini in nemščini.
 - (3) Zemljevid. 117 cm x 89 cm. Besedilo v ital., slov., hrvaščini in nemščini.
- CASTELNUOVO Emma**. Pota matematike ; učbenik za srednjo šolo : Geometrija / Emma Castelnovo ; po novi izdaji pripravil slovensko izdajo Aldo Stefančič. - [Trst : Ufficio Scolastico Regionale di Trieste, 1980]. - XXI, 445, 15 str., XXXII ilustr. str. ; 24 cm.
- CIJAK Lojze**. Neurje : drama v narečju / Lojze Cijak. - [Trst : Stalno slovensko gledališče, 1980]. - 65 f. ; 33 cm. Strojep. avtogr.
- COMUNE DI S. DORLIGO DELLA VALLE - OBČINA DOLINA** (Trieste-Trst). Bilancio di previsione 1980 = Proračun 1980. - [Dolina : Občinski odbor, 1980]. - 64 str. ; p.f. 22 x 30 cm. Slov.-ital. besedilo Strojep. avtogr.
- CONETTI Giorgio**. Razvojne perspektive kmetijstva v Tržaški pokrajini po sporazumih o sodelovanju z Jugoslavijo / Giorgio Conetti. - Trst : Provincia di Trieste, 1980. - 12 str. ; 30 cm. - (Konferenca o kmetijstvu.) Strojep. avtogr.
- DEMOKRACIJA** : zbornik za družbena vprašanja ; [uredil Franc Jeza]. Trst : [Franc Jeza], 1980. - 24 str. ; 24 cm.
- DOBRAČZYNSKI Yan**. Rednik : roman o sv. Jožefu / Jan Dobraczynski ; [prev. France Vodnik] ; I. del. - Gorica : Goriška Mohorjeva družba, 1980. - 155 str., 7 ilustr. pril.; 21 cm.
- DOBRAČZYNSKI Yan**. Rednik : roman o sv. Jožefu / Jan Dobraczynski ; [prev. France Vodnik] ; II. del. - Gorica : Goriška Mohorjeva družba, 1980. - 155 str., 7 ilustr. pril. ; 21 cm.
- DOLHAR Rafko**. Moji kraški sprehodi / Rafko Dolhar. [Trst] : Založništvo tržaškega tiska ; [Koper] : Lipa, [1980]. - 109 str. : ilustr. ; 20 cm.
- DRAGA 79** : 14. študijski dnevi ; Opčine, 1.-2. septembra 1979. - [Trst : Društvo slovenskih izobražencev], 1980. - 120 str. ; 29 cm. Strojep. avtogr.
- DRAGA 80** : XV. študijski dnevi 30. in 31. avgusta 1980. [Trst : Mladika, 1980]. - 4 str. ; 29 cm. Supplemento al n. 7 del mensile Mladika.
- GIOCHI DELLA GIOVENTU' ALPE ADRIA** 1980 ; Pordenone, 19-20 settembre 1980. - Pordenone : 1980. - 17 f. ; 30 cm. Stroj. avtogr. Ital.-slov.-nemško besedilo.
- GIORDANI Mario**. Kemija : Uvod v učenje blagovnanstva : Za drugi razred trgovskih tehničnih zavodov / Mario Giordani ; prev. G. Crovatin. - Rim : Angelo Signorelli, [1980]. - 316, (14) str., 1 pril. ; 25 cm.
- GIORGETTI Costantino**. Uporaba tal, urbanistični instrumenti in kmetijstvo / Costantino Giorgetti. - Trst : Provincia di Trieste, 1980. - 12 str. ; 30 cm. - Konferenca o kmetijstvu. Trst, 11.-12. aprila 1980. Stroj. avtogr.
- GREGORI M**. Razvojni načrt za tržaško kmetijstvo / M. Gregori, V. Nanut, M. Prestamburgo. - Trst : Provincia di Trieste, 1980. - 19 str. ; 30 cm. - (Konferenca o kmetijstvu. Trst, 11.-12. aprila 1980) Strojep. avtogr.
- HRANILNICA IN POSOJILNICA NA OPČINAH**. Obračun za poslovno leto 1979. - Opčine : Hranilnica in posojilnica, [1980]. 21 str. ; 24 cm.
- JADRANSKI KOLEDAR** 1981 ; [Odgovorni urednik Milan Bolčič ; uredil Jože Koren]. - [Trst : Založništvo tržaškega tiska, 1980]. - 240 strani : ilustr. ; 24 cm.
- JANEŽIČ Stanko**. Zemljaki / Stanko Janežič. - Gorica : Goriška Mohorjeva družba, 1980. - 114 str., 5 ilustr. pril. ; 21 cm.
- JAVORNIK Mirko**. Pero in čas II. : Izbor iz pisanja od 1929 do 1977 / Mirko Javornik. - Trst, Washington, Buenos Aires : Tabor, 1980. - 529 str. ; 20 cm.
- JELERČIČ Ivo**. Pevsko izročilo Primorske : Slovenska zborovska pesem na Primorskem do druge svetovne vojne / Ivo Jelerčič. - Trst : [Založništvo tržaškega tiska], 1980. - 220 str. ; 21 cm.
- JEZA Franc**. Nevidna meja : povest iz daljne prihodnosti in druge fantastične zgodbe / Franc Jeza. - Gorica : Goriška Mohorjeva družba, 1980. - 186 str. ; 21 cm.
- KATALOG FOLKLORNIH, GLASBENIH IN GLEDALIŠKIH SKUPIN** = Il catalogo dei gruppi folcloristici, musicali e teatrali. - Trst : Slovenska prosvetna zveza ; Trieste : ARCI, 1980. - 117 str. ; 26 cm. Slov. - ital. besedilo.
- KMEČKA BANKA, GORICA**. Poročila in bilanca poslovnega leta 1979. - Gorica : Kmečka banka, [1980]. 20 str. ; 22 cm.
- KMEČKA IN OBRTNA HRANILNICA IN POSOJILNICA V NABREŽINI**. Obračun za poslovno leto 1979. - [Nabrežina : Kmečka in obrtna hranilnica in posojilnica, 1980]. - 15 str. ; 24 cm.
- KMEČKA ZVEZA - TRST**. [Občni zbor Kmečke zveze, Opčine, 18. maja 1980. - Predsedniško poročilo. Tajniško poročilo. - Trst : Kmečka zveza, 1980]. - 7, 10 f. ; 33 cm. Strojep. avtogr.
- KMEČKA ZVEZA - TRST**. Sklepna resolucija soglasno sprejeta na Občnem zboru Kmečke zveze, dne 18. maja 1980. - Trst : Kmečka zveza, 1980. - 3 f. ; 29 cm. Strojep. avtogr.
- KOCJANČIČ Peter**. Peter Kocjančič : razstava fotografij, Gregorčičeva dvorana 29.1. do 9.2.1980 / [Uvodna beseda Milko Renner]. - Trst : Slovenski klub, 1980. - [16] str. : ilustr. ; 20 cm.
- KODRIČ Borut**. Oddaje za srednjo šolo: znanstvena vzgoja : šolsko leto 1979/80 : Radijske oddaje za šole s slovenskim učnim jezikom, ki jih je pripravil deželni sedež RAI s sodelovanjem Odseka za šolske oddaje in vzgojne oddaje za odrasle / Borut Kodrič, Josip Pečenko, Marinka Pertot. - [Trst : RAI deželni sedež za Furlanijo-Juljsko krajino, 1980]. - 24 str.; 20 cm.

(se nadaljuje)

ALEŠ BEBLER ANTISTALINIST ?

Če bo šlo tako naprej, bodo slovenski komunisti postali antistalinisti že izpred Stalinovega rojstva.

Tako v svojih spominih ČEZ DRN IN STRN Aleš Bebler govori o tem, kako je že pred vojno, v tridesetih letih, spoznal vse grozote Stalinovega režima in jih celo naštel Kardelju nekje, ko sta se znašla na varnem zunaj meja Sovjetske zveze (v Regentovem stanovanju, kjer so se sicer družili, so namreč sumili mikrofone — glej ljubljansko DELO z dne 18. aprila 1981).

S takšnimi »razkritji« voditelji slovenske Kompartije nikakor ne olepšujejo moralne podobe. Še tako neprištevnemu bralcu se namreč vsili dilema: ali so lagali takrat ali lažejo danes.

No, Maček je v nekem televizijskem intervjuju v svoji znani prostodušnosti rekel, da so se »lagali« (rabil je ta izraz) takrat.

Listnica uprave

PODPORNIKI MLADIKE

Ob poravnavi naročnine so prijatelji MLADIKE nakazali višje vsote:

Vojko ARKO iz Argentine 100 š.fr., iz Trsta Ivan PETERLIN 25.000 Lir, Jure SLOKAR 33.500, Franc MALALAN 20 tisoč Lir ter Martin KRANNER iz Gorice 14.000 Lir.

Po 10.000 lir so nakazali: g.a Pertot iz Trsta, Boženka Štoka, Bruno Kuk, Egon Malalan, Stojan Sosič, Rado Štok, druž. Špacapan iz Gorice.

DAROVI ZA TISKOVNI SKLAD:

Janez Kopač iz Kanade 2.000 Lir.

Prijatelji MLADIKE ob prvi obletnici smrti Frančka Križnika 10.000 Lir.

Družina CVELBAR namesto cvetja na grob Zorana Sosiča in Celestina Malalana 20.000 Lir za Slovensko skupnost.

Vsem darovalcem se MLADIKA iskreno zahvaljuje.

URNIK UPRAVE

Še ves mesec maj je uprava odprta
— v ponedeljek od 19. do 21. ure,
— v sredo od 17. do 19. ure,
— v petek od 10. do 12. ure.

Čuk

na Obelisku

Agencija za pomirjenje živcev

Izjava
skupine dijakov liceja
PREŠEREN

Pred referendumom o splavu smo vložili na ravnateljstvo liceja prošnjo, da bi nam o tej problematiki predavali trije ideološki in kulturni vrhovi, kot so časnikarji Breda Pahor, Vojmir Tavčar in Bojan Brezigar, vsi narodno-napredni in narodnoosvobodilni zagovorniki splava, vsi »made in Primorski dnevnik«. Ravnateljstvo pa je v imenu gnilega pluralizma vsililo še tri druge govornike, znane fašiste To-

neta Bedenčiča, Alojza Rebulo in Matejo Peterlin, da bi govorili v obrambo fetusov, še posebej slovenskih. V znamenje protesta se podpisani nismo udeležili predavanja šesterice.

Smrt fašizmu — svoboda splavu
(Podpisi dvajsetih dijakov iz zadnjih realnih razredov liceja Prešeren)

NAGRADNA UGANKA

ČUK vabi vse slovenske zamejske ugankarje na reševanje naslednje uganke:

KAKŠNA JE RAZLIKA MED SLOVENSKIM KOMUNISTOM IN SLOVENSKIM SOCIALISTOM NA TRŽAŠKEM?

(Upoštevacj dlako, barvo, nos, držo, ideologijo itd.)

(Dovoljena je uporaba mikroskopa).

NOV MISIJON?

Odkar je Vittorio Vidali predlagal, da bi se komunisti v Trstu združili z Listo za Trst, prevladujeta v krogih SKG dve orientaciji: 1. naj skušamo spraviti Listo za Trst pod krov SKGZ? 2. naj začne SKGZ nov prepričevalni misijon proti Listi za Trst od Botača preko Ricmanj do Efe pod Volnikom?

ČUK je za nov misijon.

MALI OGLAS

Kupim albansko slovnico. Mislim namreč potovati na Kosovo, da vidim, kako se uresničuje Kardeljeva napoved o stapljanju narodov.

Pepo iz Ricmanj

Studijski dnevi DRAGA '81

4. - 5. - 6. SEPTEMBRA 1981

TRST, DONIZETTIJEVA 3 — OPČINE, NARODNA 89

Prijave in informacije: Društvo slovenskih izobražencev - Trst, Donizettijeva 3 - Tel. 040/768189

SLOVO OD KOLEGA

V začetku maja je stopil v pokoj dolgoletni programist in funkcionar radia Trst A gospod Ado Lapornik. Ne-

kateri člani uredništva smo mu bili dolgo let delovni kolegi, zato mu želimo še na mnoga leta in skupne prijetne urice — če ne na radiu pa zunaj njega.

zasmehindobrovoljozas

Oče, električar po poklicu, se vrne z dela domov, kjer najde osemletnega sina z dešno roko v povojju.

»Kaj je bilo? Si se urezal?« vpraša oče.

»Ne,« odgovori fant, prijel sem oso, pa na enem koncu ni bila izolirana.

Mladenič se ves obupan pritožuje prijatelju, da ga je dekle zavrnilo, ko jo je prosil za roko.

»Ne obupaj,« ga miri prijatelj, »kadar ženska reče 'ne', misli 'da'.

»Če mi pa ni rekla 'ne', ampak 'bedak'!«

»Janez, kaj naj vam skuham za večerjo?«

»Meni je vseeno.«

»Kaj bi rad jedel?«

»Saj veš, da nisem izbirčen.«

»No, kaj bi?«

»Hm, malo juhice, krompirja, zrezek, solato...«

»Lej ga, dedca, pa pravi, da ni izbirčen. Saj veš, da nimam drugega doma kot kruh in jajca!«

Na pravni fakulteti vpraša profesor študenta na izpitu:

»Kaj bi storili, če bi nenadoma dobili veliko dediščino?«

»Prva leta nič.«

Dijak Šus je na neki postaji stopil z vlaka in šel na peron. Da bi si zapomnil svoj vagon, je prebral številko na njem: 1492. Zamrmral je: »1492 — odkritje Amerike.«

Ko so po zvočniku napovedali odhod njegovega vlaka, je ves obupan letel po tiru in vpil:

»Tovariš sprevodnik, katerega leta je Kolumb odkril Ameriko?«

»Kdo pa je tisti tam, ki v kravati zida na stavbi?«

»Oh, to je pa neki univerzitetni profesor, ki je vzdal temeljni kamen za tole univerzo, potem je pa kar tam ostal, ko je videl, koliko zidarji zaslužijo.«

Brane pride v mesto in se nastane v hotelu. Ko zvečer utrujen zadremlje, nekdo potrka na vrata:

»Dežnik ste pozabili v recepciji. Prinesel sem vam ga.«

»Pojdite k vragu!« je vzrotil Brane. »Ali mi ne bi lahko zjutraj povedali?«

Vratar odide in Brane spet zadremlje. A kmalu ga spet zbudi trkanje: »Prišel sem povedat, da tisti dežnik ni bil vaš.«

Dva Slovenca prideta skupaj pred rajska vrata. Ko se vrata odpro, zagledata v daljavi starejšega gospoda z dolgo brado.

»Vidiš, to je sam Bog,« pravi prvi.

»Iz katerega podjetja pa?« vpraša drugi.

»Ali si vedno zapisuješ, kar kupiš v trgovini?«

»Da, do petnajstega.«

»In potem?«

»Potem zapisujejo v trgovini.«

Počitniški dom »Pri sestrah«

vas vabi na Belopeška jezera

Naslov: 33010 BELA PEČ - FUSINE V. R. via Laghi 1
Telefon 0428/61027 - 059/695791

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

POSEBNI POPUSTI !!!
OBIŠČITE NAS !!!

Korsic

Anton Korsic

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 33
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 571326

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

VII. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1981. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSVETE, Gorica, viale XX Settembre 85.